

T Ü R K M E N B A R A K L A R I

Naci KUM (*)

Kargamış adı ile anılan Hitit Şehri harabesindeki Büyük "Ana Kubaba"⁽¹⁾ kabartma heykelini Ankara Eti Müzesine göndermeğe memur edildiğimden 29/XII/1940 tarihinden 28/1/1941 tarihine kadar Kargamış İstasyonunun bulunduğu BARAK NAHIYE MERKEZİ'nde bir ay eğlendim. Bu yerlere ilk olarak gelmiş bulunuyordum. Nahiye merkezi adının BARAK olması kafamda bu isme ait hatıraları diriltmişti.

Bir taraftan Kubaba âbidesinin harabedeki yerinden naklini yaparken, diğer taraftan beni çok ilgilendirmiş olan Baraklara dair tetkiklere koyuldum. Kendileri hakkında bilgisi olan Baraklı kafadarlar buldum. Bunlardan, bilhassa, ÇAKIR oğlu Kahveci İbrahim Çakır'ın elinde, dedelerinden kalma hatıraların yazılı olduğu, bir defter görerek onu istinsaha muvaffak oldum. Bu defterin, Suriye kısmındaki CERABULUS kasabasında oturmakta olan kardeşi İSMAİL ÇAKIR'ın elindeki eski kitaptan alınmış ve yazdırılmış olduğunu öğrendim. Yabancı sınıır içindeki İsmail'den bilvasıta istenmiş ise de İsmail bu kitabı vermemekte ısrar etmiştir. Şu kadar ki, Baraklar tarihçesi bu tetkikimizin metnini teşkil eden malûmattan fazla bize bir şey öğretmiş olmayacaktır. Çünkü bunlar, hususi aşiret mücadelelerinden bahsedilen malûmatı ihtiva edeceği gibi, bir takım kulaktan dinlenme vak'a ve hadiseler de birbirine karıştırılmıştır.

* Merhum Naci Kum'un hazırladığı bu araştırmayı aynen yayınlıyoruz.

¹ (Kubaba) hakkında bakınız: Pr. Dr. Georg Rohde. (Büyük Ana - Magna Mater) Ankara Halkevi neşriyatı No. 23, 1940

Bizim üzerinde durmak istediğimiz nokta, şimdiye değin, ele alınmamış olan tarihi, etnoloji ve dini çerçeveleri içinde BARAKLIK mevzuunu işlemektir. Bana bu fırsatı başışlıyan güzel tesadüfler arasında benden bu iş için yardımlarını esigemeyen ADANA HALKEVİ'ne ve Öz Barakoğlu İbrahim Çakır'a teşekkürle borçluyum.

B Ö L Ü M : I.

-BARAK ADI VE MENŞEİ HAKKINDA NOTLAR-

Türk sözlüğü için elimizde en değerli bir me'haz olan "Kitab-ı Divan-ü Lûgat it-Türk" ün 31 inci sahifesinde (برق) şeklinde yazılmış olan kelimenin arapça izahı, Bay Besim Atalayın terceme kitabının 377 inci sahifesinde şöyle yazılmıştır:

BARAK- Çok tüylü köpek. Türklerin inandıklarına göre, Gerges kuşu kocayınca iki yumurta yumurtlarmış, bunların üzerine oturmuş. Yumurtanın birisinden (BARAK) denilen köpek çıkarmış. Bu, köpeklerin en çok koşanı; en iyi avlayanı olurmuş. Öbür yumurtadan da bir yavru (Gerges civcivi) çıkarmış. Bu, son yavrusu olurmuş.

Tarama Dergisi, Barak kelimesini "BARAG" şeklinde almış ve hizasına: "Kelp" mânasını koymuştur. (Sh. 1152 Tarama dergisi)

Barak adı hakkında, ilk defa olarak, Merhum Ziya Gökalp "Türk Medeniyeti Tarihi, Kısım I, 1341" kitabının 37 inci sahifesinde dikkat nazarımızı çekmiş bulunuyor: "To-

temizmin bazı izlerini muhafaza eden dinlerde, Totem isimlerini (sekiye) lerde aramak geremez. Bununla beraber en eski Türk âleminde bu totemlerin adlarını taşıyan kavim görmekteyiz:

1- TİSİN (Yani Toson) lar: Çinde büyük bir imparatorluk kurmuşlardır.

2- Hunlar (Koyunlular): Koyunlulardan Mete, ilk defa olarak milli bir Türk İlhanlığı teşkil etti.

3- Şimalde TONGUZLAR (Yani Domuzlular).

4- Garpte İT BARAKLAR ki: Oğuz Han bunlarla harp etmiştir. Bunların üzerine ÇIÇAKLARI göndermiştir. Bu gün NİZİP'te BARAK ADINDA BİR TÜRK KABİLESİ VARDIR.

5- Cenupta YUEŞİLER ki, sonradan KUŞAN adını aldılar. Bunların da Kuşlar olması muhtemeldir. (Türk Medeniyeti Tarihi)

Merhum, Kütüphaneler Müdürü, Hasan Fehmi Turgal "Anadolu Selçukileri" adlı kitabının 73-74 üncü sahifelerinde "BARAK BABA menkibesi ve BARAGIYYUN" hakkında şu satırları kaydetmiştir:

Osmanlı Sultanlarından İkinci Murad adına yazılmış bir Selçuk tarihinden öğrendiğime göre: İZZEDDİN KEYKÂVUS, Bizans esaretinden kurtarıldığı sırada iki küçük oğlu Bizanslılar elinde esir kalmıştı; Bunlar pek küçük olduklarından Hıristiyan terbiyesi aldılar. Büyüyünce bunların birisini Bizans İmparatoru Selânik yakınındaki KARAFERYE'ye gönderdi. Orası onun dirliği idi. Hıristiyan olarak orada öldü. Ondan sonra yerine oğlu geçti. Yıldırım Bayezid buralarını aldığı sırada LİZFOS adında bir torunu Karaferye'de vali idi. Yanında başka kardeşleri de vardı; Yıldırım, bunların Selçuk soyundan olduklarını öğrenince canı sıkıldı, öldürtmek istedi ise de atalarını saydığından dolayı bu işten vaz geçti oradan kalkmalarını ve ZİHNE'de oturmalarını emretti. Soyuları tükeninceye kadar orada kaldılar. Bütün dirlikleri kendilerine bağışlanmış olarak bu dirlikte yaşadılar. Lizfons, yaşı kemale ge-

lince keşiş olmaya heves etti; Orada keşiş olarak öldü. Halk tarafından MİNÇO SULTAN - DİMİTRİ SULTAN diye anılıyorlardı. İzzettin Keykâvus'un Bizansda kalan öbür çocuğu - Patrikin oğulluğu olarak - büyüdü. Bir zaman Bizansda kaldı. Bir gün müslümanların ve hıristiyanların kendisine inandığı SARI SALTİK, Rum Patrikinden bu çocuğu istedi. Patrik çocuğu Sarı Saltık'a gönderdi. Onun eliyle yeniden müslümanlığı öğrendi. Uzun yıllar yanında kalarak dervişlikte ilerledi. En sonunda onun halifelerinden birisi oldu. Sarı Saltık onu SULTANIYE'ye halkı uyandırmak için yolladı. Oralarda namı şöhreti arttı. Halk başına toplandı; bir tarikat bile kurdu, bunun tarikatine BARAGIYYUN derlerdi. Bizansdan dönüp geldiği sırada Sarı Saltık kendisini uzakdan gelir görünce "Barak'ım, Barak'ım..." diye haykırmıştı. Barak'ım: Türkçede köpeğim demektir.

Başka bir rivayete göre: Oğlan Sarı Saltık'ın yanına geldiği sırada keşişler gibi saçları omuzlarına düşmüştü, bunun için Sarı Saltık onu köpeğim demek olan Barak'ım sözü ile karşılaşmış ondan sonra bu ad onun üzerine kalmıştı.

Yine diğer bir rivayete göre de: Bir gün Sarı Saltık kusmuştu. Sultan oğlu kusmuşları yalayıp yemeğe koyuldu, Sarı Saltık bunun için kendisini baragım diyerek okşadığından bu söz onun ünvanı oldu (2).

Sarı Saltık'a gelince: Bu adam ilk günlerinde Akşehir'de çobanlık ediyordu. Bir gün Anadolu lu erenlerden MAHMUT HAYRANİ (3) ye rasgeldi. Mahmut Hayrani bu

² Arap tarihlerinde adı geçen ve şimdiye kadar BURAK BABA diye bilinen adamın BARAK olduğunda hiç şüphem yoktur. Anadoluda iş görmek üzere bu zat tebdil geziyordu. Moğolların takibine uğraması da kendisinin Selçuklu olduğunu anlatmaktadır.

H. Fehmi Turgal Haşiyesi

³ Mahmut Hayrani Hacı Bektaş muasırı olup Akşehirde türbesi mevcuttur. Hacı Bektaş vilâyetnamesinde: Mahmut Hayraninin Hacı Bektaş'ı ziyaret için bir arslana binip yılanı kamçı yaparak geldiği sırada Hacı Bektaşın da o hali görünce yanı başındaki kayanın üzerine binerek yürüttüğü yazılıdır.

N. K.

sırada çoşkun ve çilgin bir halde bulunuyordu. Sarı Saltık'tan biraz süt istedi. Saltık'ın verdiği sütün birazını içip kalanını kendisine vererek: "İç..." dedi. Saltık bu artığı içtikten sonra erenler katarına karıştı. Yer yer Anadolu'da dolaşır, çırak'larını uyandırır. Hep gâvur, Müslüman kendisine inanmıştı. Olmıyacak şeyleri oldurduğu söyleniyordu.

Sarı Saltık, İzzettin Keykâvus ile birlikte yanında bir çok Türkmen obaları da olarak KIRIM'a geçmişti. Daha başka göçerler de bunların arasında idi. İzzettin Keykâvus ölünce Sarı Saltık Kırım hanından, DOBRUCA'ya gidip müslümanlık ışığını yaymak için destur adlı. Türklerle birlikte karadan Dobrucaya gitti, 680 h. yılına değin orada müslümanlığı neşretti. Bütün Dobruca müslümanla doldu. Ölünceye kadar bu duruşmalarda bulundu. Türkmenler burada ondan sonra da kaldılar. Anadolu'da Selçuk devleti yıkılınca bu Türkmenler oralarda kalmaktan çekinerek HALİL ECE adında bir başbuğun buyruğu altında deniz yolu ile Anadolu'ya geçtiler ve Balıkesirde yerleştiler."

- H. Fehmi TURGAL -

Sarı Saltık hakkında Hacı Bektaş Vîlâyetnamesindeki malûmatı daha esaslı bulduğumdan aynen buraya dercediyorum:

"Nakildir ki Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli meğer kim günlerde bir gün Arafat dağında olan Çillehaneye varmıştı. Zemzem pınarı kurbunda gördü ki bir kimsene koyun güder Hazreti Hünkâr anı göricek, katına gelip eytti: Adın nedir oğlum? dedi. o eytti: Saltık'dır. Hazreti Hünkâr eytti: Yürü, imdi seni Rum eline saldı dedi. Arkasın oksadı, gözlerin sığıdı, nazarı himmet eyledi. Erenlerin nazarı kimyadır, kara taş a nazar etse lâl ve cevahir olur. o saat Saltık'ın cümle hicabı refolup menzil ve makamat katedüp erlik mertebesine kadem bastı. Hal ve ahval ne idüğün eytti. Erenler şahtı, ya bu koyunları nice edelim dedi? Hünkâr eytti: Sahibi gelinceye kadar bu koyunlar bir yere gitmez, hemen sen üstad nefesin hakla, evvel bizim dediğimizi işle dedi. Hazreti Hünkâr Saltık'ın

beline kendi mübarek elile bir ağaç kılınç kuşattı, eline yedi tane ok ve bir yay ve bir seccade verdi. ULU ABDAL'ı kendi ile birlik yoldaş koşup gönderdi. Eytti: Yürü imdi, iki bir deme, doğru yola varmakta ol biz sana kılavuz oluruz dedi. Saltık erenler nazarında tazarru ve niyaz edüp safa nazar ve himmet alup el öptü. Hazreti Hünkâr eyti: Saltık'ım sakın korku çekme seni bu hizmete gönderen seninle bilebilir, hiç gam yeme, her kanda isen biz sana yoldaşız dedi. Saltık erenlere karşı niyaz ve meskenet gösterip ULU ABDAL ve KİÇİ ABDAL bilesince doğru Sinop şehrinden Karadeniz kenarına geldiler. Harman Kaya demekle maruf bir kayanın üzerine oturup bir miktar sohbet eylediler... Andan kalkup deryanın içine girdiler, Saltık ol seccadeyi deniz üzerine saldı kendi ile bile Ulu Abdal ve Kiçi Abdal işbu derya üzerinde giderek Gürcistana vardılar. Ol vilâyetin beyine KÜRLEŞ derlerdi. Şikâra çıkmıştı. Lebi deryadan Sarı Saltık sultanı gördüler, anlar dahi kenara geldiler, ol seccade üzerinden aşağı inüp denizden taşra çıktılar. Kiçi Abdal seccadeyi silküp omuzuna aldı Kürleş dahi kavmi ile gelüp atından aşağı inüp Sarı Saltık Sultan'ın elini öptü ve kavmi dahi elini öptüler... Kürleş Saltık'ı ve yoldaşlarını sarayına konukladı... Hep yayan olarak içeri girdiler, türlü türlü kumaşlar döşenmiş gördüler. Kürleş ol bisat üzerinde Sarı Saltık Sultan'a yer gösterdi. Saltık rıza vermedi. Seccadesini salup üzerine oturdular. Âdet üzere sağ yanına Ulu Abdal ve sol yanına Kiçi Abdal oturup karar ettiler.... Amma anlar İsa dini üzere tersayî idiler. Sarı Saltık Sultan anları dine dâvet etti, Kürleş muhalefet etmeyüp kendi kavmile imana gelip müslüman oldular. Sarı Saltık Rumeli keçesi getirüp Hüseyini misalinde bunlara kisve diküp geyürdi. Dahi Kürleş'e ve kavmine veda edüp deniz kenarına geldiler, seccade saldılar üslûbü sabık üzerine hareket edüp Rumelinden yana azmeyledi. KELİĞRA kalesine doğru gitti... Bu kale Dobruca vilâyetinden yukarı idi. Oraya erişti, ol kalenin duvarı önüne gelip durdu... "Kaleye tırmanıyor ejderha zaptında olan kaledeki yedi başlı ej-

derhayı okla vuruyor ejderha ona saldırıyor ve nihayet Hünkâr Hacı Bektaş ona Hızır'ı imdada gönderiyor, tahta kılıcını hatırlatıyor ejderin yedi başını kesiyor, orada kerametle bir pınar çıkarıyor... kale halkı bunu haber alınca gelip kendisine muhip oluyorlar;" Sarı Saltık Sultan'a ol diyarın beyi derununda muhabbet edip bir âsitane bünyat eyledi. Ulu Abdal ve Kiçi Abdal birle ol kalede karar edüp nice dürlü vilâyet ve kerametler gösterüp ol yerin halkın kendine muhip eyledi. "Bir kaç yıl sonra Sarı Saltık Hacı Bektaş'ı ziyarete geliyor meğer Hacı Bektaş dünyadan göçmüş yerindeki halifesi Aksaray yolundan Saltı'kı karşıyor, fakat o Kırşehir yolundan, Civrîl'den gelip dergâhda oturur gördüler. Orada bir müddet karar kılyor kendisine Pirden kalma sofrâ, Çırağ ve dört alâmeti sunuyorlar, icazet veriyorlar tekrar Rumeli'deki KELGIRA KALESİ'NE dönüyor." Ta kim yine ol kaleye geldi saadetle karar kıldı ve nice müddet hayatta oldu çok türlü remiz, rumuz gösterip ve nice dürlü vilâyet ve keramet izhar eyledi... Çün kim Sarı Saltık Sultan dünya sarayından ahirete getmeli oldukça ol kale sahibin katına okuyup vasiyet eyledi: Şimden sonra vade tamam oldu, biz bu dünyadan giderüz, ahiret mülküne sefer ederiz. İmdi gerektir ki bizim muhiplerimizden kim var ise her biriniz bir tabut düzdürüp getirün, cesedimi yuyup kefenleyip namaz kıldıktan sonra çıkın siz taşrada muntazır olun. Her kangınızın tabutunda görölürsem alup anın diyarına götürüp defnedesiz. Vefatımdan sonra dâva ve nizâ edüp cenk ve cidal etmen. Yohsa siz bilürsüz. Gafil olman, size ziyânım dokunur dedi. Ol kalesahibi eyti: Sultanım ya biz sizin kangî tabutta olduğunuzu nice bilelim, lütfeylen kendinizi bize malûm edin dedi. Sarı Saltık Sultan eyti: Sen dahi bir tabut düzdürüp yanımda koyasın, taşra çıkup canım için okuyasın her birisi kendi getirdikleri tabutu aldıktan biz senin tabutun içinde sana elimi sunarım. Ol vakit beni andan bilesin dedi. Dahi dünya kelâmın etmeyüp gözlerin yumdu. Hak Tealâ Hazretinin emrile teslim oldu, ahir milkinge nakleyledi. Rahmetullahi aleyh Pes Sarı Sal-

tık Sultanın vefatını işiten muhipler her canıpten geldiler, ezanın kıldılar, yedi tabut dizdiler, getirdiler yanında koydular. Keftenleyip namazın kılup taşra geldiler muntazır oldular. Pes zamandan sonra her biri içeri girüp tabutların gördüler. Sarı Saltık ol tabutların cümlesinde göründü ve her biri kendi tabutu içinde buldular şaduman ve handan oldular sevinçle yerli yerine alıp gittiler defneylediler. Andan ol kal'â beyi içeri girdi kendi tabutun açıp gördü, Sarı Saltık Sultan ol kal'â beyine elini sundu, Bey şad olup kalbi mutmain oldu. Sarı Saltık Sultanın mübarek elin bus edüp anı kendi menziline defneyledi. Hâlâ yedi yerde anın âsitanesi vardır." (4)

Hacı Bektaş Vilâyetnamesinde ve diğer mazbutatda pirin hayatından kendisine hizmetle feyzalmış ve çevreyi uyandırmak için muhtelif memleketlere gönderilmiş olan halifeleri arasında BURAK BABA da vardır. Bu halifeler on iki kişidir: (Seyit Cemal-Sarı İsmail-Kolu Açık Hacim Sultan-Seyit Recep-Sarı Kadı-Ali Baba-BURAK BABA - Ba-haettin-Yahya Paşa - Atlas Puş-Dost Hüda-Samut Baba)

Vilâyetnamede bu halifeler bahsinde, Burak Baba hakkında şu beyitler aynen yazılıdır:

"Bir halifem Burak Babadır bakın
Gerçek erdir şüphesiz aynel yakın
Den (deyin) KARESİ MİLKİ'ne kılun sefer
Şehri Balıkesriyi etsün makar"

Profesör Bay Hasan Reşit Tankut, "Nuseyriler ve Nuseyirilik hakkında" adlı kitabının 63 üncü sahifesinde şöyle söylüyor:

"Nuseyrilerde Tanrı adının bir şekli de (BAR) ve (BARİ) dir. Eski Alevilerin Barak Baba'sı buna benzer bir alâmet ve acibedir. Bütün İslâm tarihçileri bu zatı: "Müritle-

⁴ Bu Vilâyetname Hc. 91: tarihinde Halepte BABA BAYRAM ravzasında yazılmıştır. Bu Vilâyetnamelerin aslı, meazı: Hacı Bektaş Dergahından naklen şimdi Ankara Millî Kütüphanesindeki kitaptır.

ri namaz kılmaz, namaz çağında davul çalar” diye tarif ederler. Akd-el Cüman müellifi: “Bunlar haram yer ve ramazanı tutmazlar” diyor. Fakat işin garip tarafı Burak Baba'nın dualarının Şaman dualarından farksız olmasıdır. Hiç şüphe yok ki Barak Baba eski bir KÜLT'ü (Ali Kültü - yani Alevilik akidesi) şekline sokan Türk Şamanlarından biri idi.”

Türk tarihinde (ÂL-i Barak) devletini teşkil eden BARAK HACİP ve halefleri hakkında tarihlerde malûmat vardır:

VII. inci hicret sırasında KERMAN'da hükümet sürmüş olan (KARA HATAYLILAR) ve diğer namla (ÂL-i BARAK) devletini kuran BARAK HACİB -Diğer adı Kutluğ Han-dır. An asıl Kara Hatay ümerasından olup sefirlikle Sultan Mehmed Harzemşah'ın yanına gönderildiği halde geri dönmesine müsaade edilmiyerek Sultanın ricali arasına girmiş ve Hacib'i olmuştu; Sultan Mehmed Harzemşah Mogollar tarafından bozulduğunda, Barak Hacib Kerman'a varıp orasını zaptile H. 621 de kendi namına hutbe okutmuş ve 11 sene hükümet sürdükten sonra H. 632 de vefat etmiştir. Kerman'da yaptırdığı medrese civarında defnedilmiştir. ÂL-i Barak devleti h; 621 den 706 tarihine kadar 85 sene sürmüş ve 8 hükümdar gelmiştir (5).

Bahis mevzuumuz olan Barakların vaktile bu aile veya devlete mensup olmaları ihtimalden uzak değildir. Esasen tarihi hayatları ve menkabeleri bu ihtimali tahakkuk ettirecek mahiyettedir.

İslâm ananesinde peygamberimiz Muhammed'in mîraca çıktıklarında bindikleri BURAK, Kamus'da: “Cebraîl vasıtasıyla Hazreti Muhammede getirilen bir Dabbe'nin ismidir ki esterden küçük ve merkepten büyük olup, kanatları olduğu ve yüzü insan yüzüne müşabih bulunduğu mervidir. Bir rivayet de gayet beyaz ve diğer bir rivayet de gözleri pek parlak olduğundan (BERK) ten müştak olan bu isimle tesmiye olunmuştur. Veçhi temsilesi fevkalâde süratli olması itibarile dahi melhuzdur. ” denilmektedir.

Görülüyorki: Divanü Lûgat-it Türk, de, mitolojik bir mahlûk olmak üzere izah edi-

len Barak köpeği de fevkalâde sür'atlidir. Arapçadaki mefhum ile Türçedeki anlamları birbirine pek yakındır...

Yukarıdaki izahattan çıkacak netice şudur:

Baraklar, Türkmen boylarından oldukları halde bu isim bir kabile ve kavmiyet adından ziyade, bir akide ve tarikat mefhumu taşımaktadır. Divanü Lûgat'ın tarifi de Barak'ın mitolojik bir mahlûk ve hatta bir totem olduğunu gösteriyor.

Ben Barak Türkmenleri arasında yaptığım tetkiklerden bunların tamamen Alevi olduklarını fakat bir kısmının eski türelerini kaybetmiş olduklarını öğrendim. Bu Türkmenler davul ve zurna çalan ve düğünleri şenlendiren Abdallara OZAN diyorlar.(6)

Malûmdur ki Oğuz Türklerinin eski dini olan Şamanlıkta dinî merasimde saz, Kobuz çalarak âyine âhenk veren kimselere ozan derlerdi.

Barak nahiyesine bağlı, merkeze 8 Km. mesafede bulunan Karacurun köyünde köyün ağası Bay Sait'in düğününde bulundum. Türkmen âdetleri veçhile yapılan bu düğünün karakteristik hususiyetini anlatmayı mevzua uygun buluyorum:

Köyün önündeki harman yeri geniş bir çayırlıktır. Köy halkı ile başka köylerden konuklar bu meydanda eğleniyorlar. Bir çok genç kadın ve kızlar yan yana durarak ALAY çeviriyorlar. Kadınlar bayramlık ve gelinlik, rengârenk elbiselerini giyinmişler ve başlarındaki hotozlara Ciga - Tuğ'lar, çiçekler takımmışlar ve ipek yaşmaklara bürünmüşlerdi. Saçları ince örgülerle sık sık örülmüş ve örgüler arasında altın, gümüş, boncuk gibi tezyinat ile süslenmişlerdi. Ayaklarında kendi elleri ile yünden ördükleri cicali çoraplar vardı. Abdal ozanlar davul ve zurna ile Türkmen alayı havasını çalmıya başladılar. Kadın erkek yan yana bir yarım daire teşkil ederek muntazam, muttarit ve

⁶ Abdallar hakkında bakınız: M. Fuat Köprülü “Türk Halk Edebiyatı ansiklopedisi S. 23-56 Abdal meddesine”;

⁵ Kamusül Âlâm C. 2, S. 1267

yekahenk hareketlerle meydanın çevresini bir kaç defa dolaşırlar. (Resim)

Halay çeviren kadın ve erkeklerin bu tuhaf rakısları Alevi Türklerin âyinlerindeki SAMAH'lardan başka bir şey değildi. Yüzlerinde vekar ve ciddiyet ve hareketlerinde dindarane bir eda vardı. Seyircilerden bir çoğu çayırılığa bağdaş kurmuş rakı içmekte ve seyretmekte idiler.

Halayın rakıs faslı bittikten sonra kadınlar evlerine dağıldılar. Pehlivan güreşleri başladı: Pehlivanlar bu havali âdetince kisbet giymeyip yalnız uzun etekli iç gömlekleri ile ve donsuz olarak güreşiyorlar. Güreşirken esasen gömlek açılıyor, pehlivanların gürbüz ve adalî vücutları çıplak olarak seyircilerin nazarını okşuyordu.

Ertesi sabah civardaki bir köyden gelin getiriliyor. Halı, kilim, boncuklu tokalar gibi şeylerle süslenmiş deve ve atlardan müteşekkil bir alayla çevrilmiş olarak davul ve zurnanın bineklerle ahenkleri arasında gelin köye giriyor. Gelin alayına iştirak eden köy kadın ve kızları yine süslü elbiseleri ile, donanmış develerin hamutlarındaki mahfelerle kurulmuşlardı. Gelin güveyi evine girdikten sonra düğüne davetli erkekler yine harman yerine serilen kilim ve halılar üzerine kurulup bir tarafı açık büyük bir mustatil dernek kuruyorlar. Bunun adı ŞABAŞ tır. Bu kelime Fars lûgatinde "aferin, tahsin" demektir. Abdal Ozan bu derneğin ortasında, elinde bir def olduğu halde tuhaf hoplama ve zıplamalar yaparak ağaların önüne gelip eğiliyor defi önüne tutuyor, ağanın verdiği paraları elile etrafa göstererek "Şabaş Şabaş..." diye haykırıyor ve ağanın adını ve verdiği bahşiş miktarını herkese ilân ediyor. Bu armağan ve bahşişler bir tarafta birikiyor, abdalların mukannen ücretleri ayrıldıktan sonra kalanı düğün sahibine ait oluyor ve bu suretle düğün tamama eriyor. Tabii davetliler düğün müddetince konuk odalarında yedirilip içiriliyor ve yatırılıyor.

Evlenme ve düğün törenleri, Anadolunun diğer köylerindeki gibi farksızdır. Düğün merasimi devam ettiği müddetçe

güveği evinin cephesine düğün bayrağı (7) Bayrak da asılmıştı. Okuntu-davetli-olarak sair yerlerden gelenler, köy odalarına konuk ediliyordu. Ancak Barakların düğün alayları bence çok enteresandı.. Yukarıda dediğim gibi, alayın rakıs hareketleri dinî bir vecit ve huşû dahilinde görülmekte idi. Bu da Alevî Aynı Cemlerindeki Samah tarzının açıkta yapılan bir tezahürüdür. (8)

Barakların kadın ve erkeklerinin vücutlarında -kollarında, dudak ve şakaklarında-"DÖĞME" dedikleri VEŞİM'ler vardır. Bu döğmelerin Araplardan alınma olduğunu söyledikleri halde bunda gizlemek istedikleri bir mâna sezdim. Bu döğmelerden alın yan şakaklarındakiler, daire teşkil eden noktalarlardır. Vücudun diğer aksamında olanlar lâalettayin ve türlü şekillerdir. Bu döğmeleri çocuk küçükken Abdal kadınlarına yaptırılmış. Bu işi Abdalların yapmaları da dikkate şayan değil mi? Sakın bu da Şamanlık ve totemcilikle alakadar bir anane olmasın..?

Çobanbey İstasyonunda BEĞDİLİ OYMAĞINDAN Bayan Güllü Dereli'nin kollarıyla çenesinde bu döğmeler vardır. Fotoğrafa çekildiği halde açık olarak çıkmamıştır. (Resim 6)

Barak adı hakkında, bizi tenvir etmesi itibarıyla aşağıdaki notları yazıyorum: 9

Uluğ Mehmed Han bitiğinden: "Geçen yıl Huda'nın inâyetiyle asker yürüdü, varıp BARAK ile Mansuru kaçırdı, Tahtı, mülkü bize verdi Onlar dahi ancak kendi zümrelerini alarak kaçtılar. S. 14

Uluğ Mehmed Han'ın saray tahtına çıkabilmesi, yine Cengizilerden olan BARAH'ı

7 A. Rıza Yalçın'ın "TÜRKMEN OYMAKLARI" C. I. de Bu bayrak ve kadın tezyinatı hakkında tafsilâtı vardır.

Düğün Bayrağı, Orta Anadolu'da, Isparta ve yalvaç köylerinde de aynı şekilde müstâmeldir.

8 Bakınız: Naci Kum. "Antalya Tahtacıları Hakkında Notlar" Türk Tarih, Arkeologia ve Etnografya Dergisi 1940, Sayı: 4.

9 Akdes Nimet Kurat: "Topkapı Sarayı Müzesindeki Altınordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına ait Yarlıg ve bitkiler adlı Türk Tarih Kurumu neşrin-den eser.

yenmekle mümkün olmuştu. Bu Barak'ın Mehmed Han'dan kaçarak Timürlülerden Uluğ Bey yanına iltica ettiği bellidir. Abdur-rezak ve Müneccim Baş bu vaka'nın 1420 de cereyan ettiğini yazıyorlar. S. 21

Müneccim Baş, H. 830 da Koyrıcak oğlu BARAK'ı öldüren zatin Timur Han oğlu Mehmed olduğunu yazıyor. S. 24

Ebülgazi Bahadır Han "Şecere-i Türk" ünde Barak Han'ın şeceresini Cengiz Han'a kadar çıkarıyor. Cengiz Han'ın oğlu Cücü Han... Urus Han, onun oğlu Koyrıcak Han, onun oğlu BARAK HAN.

Bu adın telaffuzu meselesine temas edelim: Ezcümle (V. Smirnov) bunu (BARAK) ve W. Barthold'da (BURAK) tarzında yazıyorlar. Bu adın doğrusu (BARAK) olsa gerekir. Muhtelif Türk zümrelerinde BARAK adının olduğunu biliyoruz. Ezcümle (KUMAN) larda böyle bir ada tesadüf ediyoruz. Rus kaynaklarına bu isim (BARAK) olarak geçmiştir. Uluğ Mehmed vesikalarında (BARAK OĞLAN) deye geçmektedir. Burada (Oğlan) tabiri prens, kumandan demektir. S. 30-140

B Ö L Ü M : II

BARAKLARIN TARİH VE ETNOGRAFİSİNE BİR BAKIŞ

Barak Türkmenleri Oğuz'un "YILDIZ HAN" urugunun KINIK ve BEĞDİLİ OYMAĞI'ndandır. Bunlarda Beğdililik hâkimdir. Çakır oğlu İbrahim Çakır'ın kitabının metninden de anlaşılacağı veçhile "784 te Kınık boyundan Çakır Oğlu İbrahim Sofu, İskân Türkmenlerinin Horasan'dan çıkışında hayatta olup bu tarihi tutmuştur" diye bir kayıt vardır. Şu halde Kınık ve Beğdili oymakları, Oğuzun Yıldız Han uruğundan olduklarından aslen birleşik sayılır.

Türkmen boyları hakkında daha iyi bir bilgi verebilmek için Oğuz boyu ve totemlerinin bir listesini aşağıya yazıyorum: ¹⁰

¹⁰ Türk Şeceresi, Ebülgazi Bahadır Han "Dr. Rıza Nur"

Atalar	Boylar	Totemleri
GÜNHAN	Kayı, Bayat, Alkaevli, Karaevli	ŞAHİN
AYHAN	Yazır, Döğer, Dudurga, Yapır	KARTAL
YILDIZHAN	Avşar, Kınık, Beğdili, Karkın	TAV-ŞANCIL
GÖKHAN	Bayındır, Bacını, Cavuldar, Çepni	SONGUR
DAĞHAN	Salur, Eymir, Alayunlu, Üreğir	ÜÇKUŞ
DENİZHAN	İğdir, Bügdüz, Ava, Karık	ÇAKIR

Bunlardan başka Oğuz Han oğullarından gelme diğer 24 torun oymaklarının adları şunlardır: ¹¹ GENE / GÜNE / TURBATLI / KERAYLI / SULTANLI / OKLU / KEVÜKLÜ / SUÇLU / HORASANLI / YURTÇU / CAMCI / TURUMCU / KUMU / SORKU / KORÇIK / SUVARÇIK / KARACIK / KAZKUT / KIRGIZ / TİKÂN / LALA / MERDE / ŞOY / SAYER.

Bu Oğuz Türkmenlerinin Anadoluya yayılıp, yerleşmelerini tarihi izlerden tâkip edersek Baraklarla beraber, Türkmenliğin bu günkü durumlarını daha iyi anlamış olacağız:

Oğuz Türkmenlerinin garbe akınları VIII.inci asır iptidalarından başlayarak X. asır son yarısına kadar devam etti. Bunlar, İrani geçerek Azerbaycan ve Ermenistandan sonra mühim bir kütle halinde Bizans sınırlarını geçerek büyük Bizans kuvvetlerini mağlup ettiler. Bu sıralarda Horasan'da Selçuk devletinin kuruluşu Oğuzlara kuvvet verdi. Nihayet bu kuvvetler, Selçuk başbuğlarının maiyetinde Garbe doğru ilerlemeğe başladılar. Hakiki Türkmen istilâsı 1029 senelerinde başladı. Tuğrul Bey, Selçuk âilesinden KUTULMUŞ ve İBRAHİM İNAL kumandasındaki büyük Oğuz kuvvetlerini garba gönderdi. Alp Arslan'ın cülûsundan sonra, Bizansla mücadele kıvradı... 26/ Ağustos /1071 de meşhur MALAZGİRT MEYDAN MUHAREBESİ'nde üstün geldi, Bizanslılar yenildi; Anadoluda Türk hakimiyetinin sağlam temelleri atıldı. Alp Arslan, Kızılırmak'a kadar olan memleketleri maiyetindeki Türkmen beğlerine taksim etti. Onlar da Anadolunun o zamanki durumundan istifade ederek bir takım beğlikler kurdular. Bunların en mü-

¹¹ Aynı eser.

himleri SALTUKLAR, MENGÜÇLER, DÂNIŞMENDLİLER idi.

SALTUKLAR devletini kuran (Ebülkasım)¹, Alp Arslan Erzurum taraflarının zaptına memur etmişti; Vazifesini iyice başaran Ebülkasım Erzurumda hükümet kurmuştu. Torunu (SALTUK)a nisbetle bu hükümet SALTUKLAR adını almıştır. Saltuk Oğulları Anadolu Selçuk hükümdarlarıyla sıkı ve iyi münasebetlerde bulundular, sada 1207 tarihinde Selçuk Sultanı Rükneddin Süleyman Şah Erzurumu zaptederek bu devlete nihayet verdi.¹²

Anadolunun hakiki fatihi ve ekserisi BOZOK olan 12 ulusun reisi MELİK DANIŞMEND AHMED GAZİ Sivas'ı tahtyeri yaparak DANIŞMENDLİLER DEVLETİ'ni kurdu. Bu devlet 120 yıl kadar yaşadı. Bu gün Anadolunun muhtelif yerlerinde Danişmendliler adını taşıyan köyler vardır.

Türkmenler Anadolu'da şu suretle iskân edilmişlerdir :

SİVAS HAVALİSİNDE: (Afşarlar, Kınıklar, Eymirler)

ERZURUM, AHLAT, DİYARBAKIR'da: (Bayındırlar, Afşarlar, Bayatlar)

TRABZONDA: (Çepniler, Alayuntlular)

KASTAMONUDA: (Kayılar, Çepniler, Alayuntlular)

ANKARADA: (Kayılar, Bayatlar, Dudurgalar, Karkınlar, Yazırlar)

KONYADA: (Kınıklar, İğdırlar, Eymirler, Cavuldarlar)

BURSADA: (Kayılar, İğdırlar, Bükdüzler, Alkaevliler)

AYDINDA: Kınıklar, Afşarlar, Yapırlılar)

MARAŞ, ANTEP ve HALEPTE: (Yüreğirler, Kayılar,, KINIKLAR)

HARPUT ve URFADA: (Döğerler, Kara Evliler, BEĞDİLİLER)¹³

24 Oğuz boyundan 12 si BOZOK ve diğer 12 si de ÜÇOK kollarına ayrılmış ve bunlardan Bozoklar, sağ kolu; Üçoklar da sol kolu teşkil etmişlerdir. Gerek Bozokları ve gerekse Üçokları teşkileden boylar Selçuk Devleti'nin birlik siyaseti neticesi olarak Anadolunun muhtelif yerlerinde karışık ve dağınık bir surette yerleştirilmişlerdi. Bu iskân tarzı, Selçukilerden sonra da hayli değişikliklere uğramış ve nihayet Osmanlı İmparatorluğu devrinde kabile ve aşiretçilik hayattı yalnız hatıra halinde kısmen muhafaza edilmiş ve git-gide bu hatıralar da kafalardan silinmeğe başlamıştır. Ancak Güney Anadoludaki bir çok Türkmen zümreleri bu kabile ve aşiret duygularını kuvvetli bir şekilde - fakat millî vahdet ve tesanüt lehine - halâ muhafaza etmekte idiler.

Baraklar, kendilerine İSKÂN TÜRKLERİ diyorlar. Selçukluların öncülüğü ile başlayan ve muhtelif zamanlarda yer değiştiren bu iskân hareketleri -metinde görüleceği veçhile- bir çok tarihî hadiselerle ilgilidir. ÜLKÜ mecmuasında neşredip bu kitaba örneğini kuyduğum makaleden ve Barakların tarihçelerinden bu cihet anlaşılmış olacaktır. Şimdi Türkiye ve Suriyedeki Barak köylerinin bir listesini tâkdim ediyorum:

Köy Adları	Hane	Erkek	Kadın	Topu	
AĞCA KÖY	36	93	100	193	OKUL VAR
ALAGÖZ	18	60	62	122	
BÜYÜK ŞEMİK	12	54	57	111	
CİDEYDE	13	27	30	57	
CİSRİN	12	26	31	57	
ÇOKŞURUK	71	150	137	287	
ÇİFTLİK	70	188	184	372	
ELİFOĞLU	55	143	149	292	OKUL VAR
GERMİŞ	21	64	77	141	
GİRLEVİK	25	80	90	170	
HASANUZ	18	51	60	111	
HÜLMEN	83	215	221	436	
KARA AMUT	12	30	31	61	
KARA CURUN	38	80	86	168	
KARANFİL	45	88	100	188	
KARKAMIŞ					
(Nahiye merkezi)	150	275	307	582	OKULU TAM
KABACA AĞAÇ	30	120	121	241	
KILCAN	40	150	158	308	

¹² Tarih C. II.

¹³ Hilmi Ziya, "Türkmenlerin Anadolu'da Yerleşmesi" Türk Yurdu C. 1 Sayı: 5, 1341

Köy Adları	Hane	Erkek	Kadın	Topu
KOYUNBAT	14	35	39	74
KEFRİK	40	82	96	178
KIVIRCIK	35	120	124	244
MELİKE	18	54	60	114
MERCAMİS	35	84	88	172
NOHU	16	32	32	64
SARA	49	114	116	230
SEYDÜMEN	21	40	46	86
SİNSİLE	74	102	107	209
ŞEMİK (Küçük)	7	7	9	16
ŞENLİK	13	30	37	67
ŞINKAK	8	9	11	20
TİCAR	20	85	98	183
TİLKERİ	22	37	40	77
TİLHABEŞ	30	100	110	210
TÜLSÜMEN	15	42	43	85
TÜRK YURDU	10	28	31	59
YARIMCA	13	31	37	68
YAZIR	18	70	64	134
ZÖHRECİK	28	72	91	173

NİZİP KAZA MERKEZİNE VE YONA NAHİYESİNE BAĞLI BARAK KÖYLERİNİN LİSTESİ

YONA NAHİYESİNDE:

BELEDİN / BODUR KERSENTAŞ /
ÇANGALLI / DEVE HÜYÜK GÜ-
NEYSE / HACI FAKILI / HARAL /
KAHRAMAN / SEVET / SİBİL /
TUTLUCA / URUŞ / ÜRMEVLEK /
ZANBUR /

NİZİP'E BAĞLI KÖYLER:

AĞKUYU / CÜMFELEK / EKİZ-
CE / İZAN / KERSENTAŞ (TORUM)
KÜRDÜLÜ KERSENTAŞ / KURCU
HÜYÜK / KÜREP / MUKBİLİ /
MİZİRİN / YARIMTEPE /

SURİYE TOPRAĞINDAKİ BARAK KÖYLERİNİN LİSTESİ

-Suriyedeki Barak köyleri tam olarak
tesbit edilememiştir-

AKPINAR / AMERNE / AVŞAR
BUCAĞI / BELVEREN CERABULUS

(Küçük) / ÇEMİL / BAŞLI HÜYÜK /
DEBİS / DÜĞNÜK / HIPİR / KANDU-
RU / KARAKUYU / KARATAŞ / KIRK
MAĞARA / KEKLİCE / KÖSE / KUL-
LU / MUROTA / SİREYSAT / TAŞA-
TAN / TELŞAIR / UÇKUBBE / ZUĞARA.

Yukarıda köylerden başka Türkiye ve Suriye topraklarında daha bir çok Barak köyleri olduğunu sanıyorum. Çünkü: Barak Nahiyesine bağlı köyleri nahiyeye Müdürlüğündeki köy cetvelinden aldım. Diğerlerini ise, nahiyede ikamet eden köy ağalarından Bay Abdullah ve Yahya Alparslanların ağzından dinleyerek yazdım. Ki, oralar da bazı köy adlarını hatırlayamadıklarını itiraf etmişlerdir. Bununla beraber bu köyler halkının hepsinin Barak olmayıp bazılarının Barak olmayan halkla karışık yaşadıklarını da bu zatlar ifade etmişlerdir. Bilhassa Suriye Toprağındaki köylerin birkaçına Araplar da karışmıştır.

Baraklık, bir tarikat zümresi olup BEĞDİLİ OĞUZ BOYU'ndan olduklarını Baraklar Tarihçesinin aşağıdaki satırları teyideder:

"Bunlar Horasandan çıkınca ahlâk ve terbiyeleri güzeldi; biri birlerini çok sayar ve severlerdi. Büyüklerini büyük tanırlardı. Dilleri hoş ve güzeldi. Onun için *Acemler onlara BEĞDİLİ demişlerdi....* Yapacakları işlerini ihtiyarlarına danıştırlardı; Fıkralarını sefil etmezlerdi. Başbuğları olan FERUZ BEY tarafından kendilerine emir verilmişti: (Yabancıya kızlarınızı vermeyin ve siz de yabancıdan kız almayın) deye.. Onun için ırklarından başkasına kız vermezlerdi; kendileri de başkasından kız almazlardı."

Batmanoğullarından DAŞBAŞOĞLU'nun söylediği -metnimizdedir- şu beyitler de bu noktadan dikkate şayandır:

Seksen dörtbin er ilen iskân olanda
Nice kara günler gördü Beğdili
Kadı oğluyla Yusuf Paşa gelende
Göçünen düşmana vardı Beğdili

Şeyhoğlu da devre çalma kalemi
Beğdilinin ünü tuttu âlemi
Bayrakdar Şitoğlu Hüseyin Çelebi
Çarhacınız Cafer oldu Beğdili

İmdada gelmeğe Şarkevi¹⁴ Irak
Böyle kara güne koç yiğit gerek
Bayrakdar yıkıldı YETİŞDİ BARAK
Tayı Muvalıyı¹⁵ sürdü Beğdili

DAŞBAŞOĞLU söyler kendi özünden
Beğdililer ölür atın bazından¹⁶
Alabacak¹⁷ Çetelle¹⁷ nin düzünden
Bir çok Arap oma dikati¹⁸ Beğdili

Baraklardan öğrendiğime göre: Son zamanlarda Barakların asıl kan alıp verdikleri -yani evlendikleri- 4 aşirettir:

- 1) ABDURREZAKLAR, 2) TOLONLAR (Tolon Oğulları?), 3) İSALILAR
- 4) KÜRDÜLÜLER.

Barak mıntakasındaki şimdiki Türkmenler buralardan ayrılmışlardır.

Barakların Alevilere YALAVAÇ demeleri dikkat nazarımı çekmiştir. Barak Nahiyesine bağlı AĞCA KÖY, bu civardaki Alevilerin merkezidir. Mütegalibeden İDRİS AĞA (Foto: 10) -ölmüş- bunların hanümanını söndürmüş, mal ve mülklerini ellerinden alarak darma dağın etmiş. Ağca Köyde şimdi bunlardan birkaç ev kalmıştır.

Ağca köylü 1335 doğumlu BEKTAŞ ERBAŞ ile görüştim, anası Antep'in Alevi köylerinden SARILAR'lı ve ÇEPNİ OYMAĞINDAN, Babası ise Baraktır. Bu delikanlıdan aldığım malûmata göre:

¹⁴ Antep mülhakatından KOZAKLI da bir köy olup Baraklar bunlara YALAVAÇ -yani Alevi, Kızılbaş- derler. Şimdi Uluları Hasanbey.

¹⁵ TAYI: Sencar Dağı ile Aynelbeyza arasında oturan bir Arap aşiretidir. MAVALILAR de Hama, Humus taraflarında otururlar.

¹⁶ BAZ: Burada Farsça (DOĞAN) denilen avcı kıştan kinaye olarak Şahbaz, yani kıvrak yürüyüşlü anlamındadır.

¹⁷ Bu havalide birer mevki adlarıdır.

¹⁸ UMA DİKMEK: Attan devirip omuzu üzerinde topırağa saplamlık..

Bu kelimenin UMACI tabiriyle yakınlığı vardır.

ğer namla (YALAVAÇ-Alevi) halkla meskündür.

Malûm olduğu üzere YALAVAÇ, İsparta İline bağlı bir kaza merkezinin adıdır. Bu isim: Oğuzun Dağ Han soyundan gelen Salur Boyu'nun bir oymağının adıdır¹⁹. Yalvaç kazası merkezinde: ŞALUR ve EYMİR adlı 2 mahalle vardır. Yalvac'ın en ileri gelen âilesi olup Tanzimat'tan önce KADILIK ve Tanzimattan sonra da Müdürlük hizmetleri yaparak memleketi idare etmiş olan (EYMİR KADILAR) soy adlarını hâlâ muhafaza etmişlerdir. Yalvaç halkı bütün ahlâk ve âdetleri ile Türkmenliklerini muhafaza etmektedirler.

Barak köyünde şimdi kahvecilik eden İbrahim Çakır'daki kitabı görmeden evvel, bana tavsiye edilen ALAMAN AHMED²⁰ ile görüştim. Bu zat MERCIHAMİS köyündendir. Ahmet Bozkurt, Baraklar hakkında çok şeyler biliyordu. Kendisinden hulâsa olarak aldığım malûmatı yazdığı faydalı buluyorum: "Baraklar Karkamış ve Suriyenin Sacur mıntakalarına kadar yayılmış bir Türkmen aşiretidir. Bunlar aşağı yukarı 100 köy kadar vardır. Büyüklerden duyduğumuza göre bunlar bir vakit Türkistandan, UZUN HASAN BAYINDIR başlarında olduğu halde Anadoluya gelmişlerdir. Evleriyle birlikte göçmüşler ve geri gitmemişlerdir. Türkistanla Anadolu mabeyninde VAN cihetlerinde kalmışlardır. Uzun Hasan'dan sonra TEMİRLENK türemiş, sonra onun maiyetinde 84000 hane ile HORASAN'a dönmüşler, Horasan'dan tekrar gelerek YOZGAT'ta İSKAN EDİLMİŞLER, Sultan Fatih zamanında YOZGAT'tan RAKA ve CULAP taraflarına sevk edilmişlerdir. Osmanlı Hükûmeti tarafından iskânlarına memur edilen KADI OĞLU YUSUF PAŞA kendilerini getirmiş, tekrardan MISIRLI ABBAS PAŞA bunların yerlerini değiştirerek dağıtmış-

¹⁹ Vambéry Armin. A Török Faj. Ethnologiai es Ethnographiai. 1885, BUDAPEST; eserinde Türkmenler hakkında gayet mazbut bilgiler vardır.

²⁰ Kargamış Harabelerinde Kazı yapan Almanların yanında çalıştığı için ona bu lâkap takılmıştır.

tır. Uzun Hasan'dan sonra FİRUZ BEY başbuğları olmuş. Firuz Bey öldükten sonra oğlu MEHMED BEY'le beraber bir kısım Baraklar tekrar ACEM DİYARINA gitmişler, bir kısmı da burada kalmışlardır. Mehmed Beyden sonra reislik MUSTAFA PAŞALAR denilen Türkmenlerin reisi HACI ALİ OĞLU'na geçmiş; Şimdiki hal bu Hacı Ali Oğullarından Mehmed Oğlu NAHSEN BEY BARAKLARIN BAŞKANI-DIR. Bu zat, Suriyenin HALSA köyünde oturmaktadır. Barakların asılları Alevîdir, KESKİNİN HASAN DEDE KÖYÜNDE YATAN HASAN DEDE'İNİN oc. igeına bağlıdır."

Ahmed Bozkurt'un teyit ettiği bu bahis tesadüfen ben dört yıl evvel Ankarada iken Ülküde neşrettiğim bir yazı ile ele almış bulunuyordum. Baraklılar arasında Hasan Dedenin destan ve menkabeleri söylenmektedir. Osmaniye kaza merkezinde Hasan Dede adlı bir ziyaret yeri vardır. Taş ve kitabesi bulunmayan bu mezarın Keskin'deki Hasan Dede'nin mânevi bir makamı olması caizdir. Bu civarda çocuğu olmıyan kadınlar buraya adak yaparak doğan çocuklarına Hasan Dede adını teberrüken korlar. (Osmaniye vilâyet encümeni azasından Bay Hasan Dede bu ismi taşımaktadır.)

XVIII İNCİ ASIR HALK ŞAİRLERİNDEN BUDALA HAKKINDA NOTLAR

NACİ KUM ATABEYLİ

Değerli araştırmacılarımızdan Bay Ahmed Koçak'ın elindeki yazma cönkten istinsah edilen, Hasan Dede'nin ve onunla ilgili Bektaşî şairlerinden bir kaçının manzumeleri *Budala* adlı birisinin sözlerini incelemeyeği gerekli buldum. Burada onun dört parça şiirini neşrederek, dikkate değer noktalar üzerinde duracağız:

I

Seksen bin er ile iskân olunca
Yalan dünya benim dedi Beğdili
*Kad-oğlu*yla 1 Yusuf paşa 2 gelince
Taylı Mamalıyı vurdu Beğdili

Sulu Karayük-de ²¹ belli yurtları
Aldı beni sağlarının dertleri
Çöle düştü Beğdili'nin kurtları
Irak Çöllерinin kurdu Beğdili

Duran Beyim ²² hob cıdalar atardı
Gündüz Beyim ²³ bir orduya yeterdi
Mızrak ucu ile alır satardı
Irak Çöllерinin kurdu Beğdili

Çukurcuk ²⁴ dan gelir kuğunun sesi
Gitmiyor göynümden efkârı yası
Hasan Dedem Sultan Denek bekçisi
Irak Çöllерinin kurdu Beğdili

Der *Budalam* ya nic-olur halimiz
Perâkende perişandır ilimiz
Şimdengerü Irak Çölü yurdumuz
Irak Çöllерinin kurdu Beğdili

II

Akça kuğum sen mi geldin göllere
Ârif ol kendini bildirmeyi gör
Avcının dilinde güllerin namı
Sakın ol tellerin yoldurmayı gör

²¹ Sulu Kara Hüyük: Hacı Bektaş'ın bulunduğu yeri ki, Selçuklular zamanında "Yuntlar Pınarı" adıyla meşhurdu ve kısrak sürülerinin yayılmasına yarar bir yeri.

²² Duran Bey: Beğdili oymağı beylerinden olacak.

²³ Keskin ilçesinin Kırkkale kamununa bağlı *Hasan Dede* köyünde metfun olan *Hasan Dede*'nin türbesindeki kitabede: "*Gündeşli aşiretinden Gündüz beyin hizmetidir*" diye yazılı olmasına göre, bu zatın, metinde bahsedilecek olan *Gündeşli* oymağının beyi olduğu anlaşılıyor.

²⁴ Çukurcuk: Hasan Dede köyü civarında bir mevki.

Sinemın başını yareli gördün
Bir dost yareledi bir de sen vurdun
Eşinden m-ayrıldın ya nerden geldin
Derdini dertliye bildirmeyi gör

Derdin var ise de bilene bildir
Güle hâr düşürmek bir müşkül haldir
Kızıl Irmak dosta bir doğru yoldur
Karış ummanlara gel durmayı gör

İptida Muhammed Dede²⁵ yi boyla
İn Koyun Baba²⁶ yı ziyaret eyle
Bildir ahvâlini hâlini söyle
Gerçeğin nefesin öldürüncü gör

Der *Budalam* böyle imiş yazılar
Sinesinde yaras-olan sızılar
Aşık olan maşukunu arzular
Terk edip âdeti kaldırmayı gör

III

Şol Denek Dağı'nın baharı yazı
Ötüşüp geliyor turnası kazı
Ne yaman ağlattın şu Edna²⁷ bizi
Biz-ağladır kendi güler şen kuğu

Konıcağın yerde ekin bitirsin
Gideceğin belin karı söküsün
Akça kuğum sen de akıl yüküsün
Irakk'aya²⁸ giden beyler vardı mı

Edna Beyim kimler konsun yurduna
Dayanılmaz ateşine virdine
Hasan Dadem yardım eyle derdime
Irakka'ya giden beyler vardı mı

Budalam da bu fermanı yazınca
Gayip erenleri atıyor kanca
Ayrılığı dersin ağıdan anca
Ayrılığa dayanmam ben kuğu

IV

Gaziler Hasan Dedemin
Meydanı döşeli m-ola
Meleşir gelir kuzusu
Koyunu koşalı m-ola

Aşağı ovada bağı
Elinde sancağı tuğu
Söyke²⁹ sinde Denek Dağı
Mor meneşeli mi-ola

Kevserinden suyun içer
Odasına konan göçer
Kurban kesip ekmek saçar
Göynü çar köşeli mi-ola

Abdalının dervişinin
Gitmez çoşu cümbüşünün
Konusunun komşusunun
Beyleri paşalı mı-ola

Tâlip olan eşik bekler
Eşikte Hak vardır haklar
Hüseyn'im der bu emekler
Varır Hakka ulaşır mı-ola

Kırıkkale kamununa bağlı Hasan Dede köyünde Mimar Sinan câmisine bitişik türbesi bulunan Hasan Dede³⁰ menkıbeleri etrafında yazılan manzumelerin üçü, *Budala*'nın mahlâsını taşıyor. Bu şair hakkında Bay Sadettin Nüzhet Ergun, Bektaşî Şairleri kitabınının 205-207 sahifelerinde, tercemeihâl zikretmiyerek yalnız onun adı altında birkaç parça manzumesini veriyor. Fakat biz, yukarıdaki eserlerinde geçen isimlerin delâletile şairin Selim III. (1776) sıralarında yaşadığını tesbit ediyoruz. Birinci manzumede adı geçen Yusuf Paşa (metin

²⁵ Mehmet Dede: Hasan Dedenin musahibidir; İskilip'te, Kızıl Irmak kenarında kendi adile anılan mevkiye makamı varmış. Rivayete göre: Hasan Dede Kızıl Irmak vasıtasile ona karpuz gönderir, Mehmed Dede de Kızıl Irmaktan başı yukarı Hasan dedeye üzüm yollarmış.

²⁶ Koyun Baba: Ankara'nın (Kalecik) ilçesinin (Hasayazı) kamununun (Koyun Baba köyünde) yatırmış.

²⁷ Edna Bey: Beydili oymağı beyi, metinde geçti.

²⁸ Rakka: Şimali Suriye'de, Halep mıntakasında, Fırat nehri kenarındadır.

²⁹ Söyke: Sirt, Arka.

³⁰ Bakınız: Prof. Fuad Köprülü; Türk Yurdu C. 4, Sayı 19 ve Sadeddin Nüzhet Ergun; *Bektaşî şairleri*, Sahife 17-19.

I. No. 2), Koca Yusuf Paşa olacaktır. Kadı Oğlu ise, (metin I. No. I), Konya'da (Nizamı Cedid) teşkilâtını yapan zattır. Diğer haşiyelerle gösterilen isim ve vak'aları da Hasan Dede Köylü Bay Abdullah Temirhan'ın ağzından yazdığım aşağıdaki menkibeden öğrenmiş olacağız:

Hacı Bektaş Veli, Rum diyarına ayak basıyor. O zaman yanındaki yoldaşları Hacı Bektaş'a soruyorlar:

— Sizden sonra daha irşat edici gelecek mi ?

— Evet gelecek.

— Geleceğine ne işaret verirsiniz ?

— Akpınar'dan Kızılalma akacak; o zaman Erenler Körpesi gelecek. Hasan Dede'ye bu ünvan da veriliyor-- bu da onun kılıcıdır, diyerek tahta bir kılıcı gösteriyor.

900 le 1000 tarihi arasında Balum Sultan'ın postnişinliği zamanında, dergâhtaki Akpınar'dan Kızılalma akıyor; "Hacı Bektaş Veli'nin lütfü ile son geldi" deniyor. Hasan Dede -Erenler Körpesi- Dergâhı civarına sekiz kişi ile konup otururken, Balum dergâhına mihman konukluyorlar. Oradaki hizmetleri görüldükten sonra Anavarza, eski adıyla maruf şimdiki Ceyhan kazası, kendisine işaret ediyorlar, "git, senin nasibin oradadır" diyorlar. Orada Türkmenden dört aşiret kendisine tâbî oluyorlar: Beğdili, Gündeşli, İlbeğli, Kuyumcu aşiretinin bir ismi de Göçebe Taifesi imiş; bunlar: Viyana seferinde Hasan Dede ile birlikte bulunuyorlarmış ve padişah -Mehmed IV (1094 H.)- huzurunda bu aşirat ikrar veriyor ki: "Bizim evlâtlarımızın evlâtları bu Hasan Dede evlâdına bağlı kalacak ve bizi bu zat uyandırıp nur verdiği için bunun türbesi bizim kâbemiz olacak; şayet evlâtlarımız boyun eğmeyecek olursa, padişah vasıtasile itaat ettirecek" diye ferman yazdırmışlar. Bunlar gelgit Hasan Dede'ye hizmetlerini yapadurmuşlardır. Türbedeki yazıda: "Gündeşli aşiretinden Gündüz Beyin hizmetidir" sözleri vardır. Bu aşiretlerin bir kısmı Adana tarafında, Kuyumcu taifesi Çorum'da; Gündeşliler Yozgat'ın Pamucak mevki civarında-

dır. Beğdili aşiretini Denek Dağ'ında Hasan Dede maiyetine alıp bunlar 1150-1200 sınıralarında Mamalı aşireti ile komşu olup Denek Dağ'ında aylanırken Mamalı Beği (metin I. No. 3), Beğdilili Edna Bey'in çadırına iniyor; aşiret usulu Edna Bey'in bacısı bundan kaçmıyor, yavuz hizmetler ediyor; fakat Mamalı, kadına kötü fikir besliyor, Edna Bey'i ailesile beraber kendi konağına dâvet ediyor: edince; "Harem hareme" diyor, kadını Edna Bey'in yanından ayırıyor, gece olunca kadına kötü iş yapmaya sülûk ediyor; kadıncağız Edna Bey'in yanına kaçıyor ve uyuyan kocasını tekme ile uyandırıyor: "Kalk, buraya bunun için mi geldik? Kalk, burada duracağımız kalmadı..." diyor, yola çıkınca, Edna Bey karısına ısrarla işin aslını anlatıyor, kadın kılıcı Edna Bey'in eline veriyor: "Beni öldür gayri, ben munda oldum..." diyor. O halde, Edna Bey'in aşireti yanına geliyor ve Denek'e getiriyorlar. Hasan Dede dergâhında Budala Hüseyin Şeyh, her ne kadar teselli hatır ettise de aşiretin kızgınlığının önünü alamıyor, oradan göç ediyorlar; Mucur yakınında Boz Hüyük mevkiinde aile ağırlıklarını koyuyor, geri geliyor, Mamalı ile harbe tutuşuyorlar, Mamalıyı alt ediyorlar, ama padişaktan habersiz Mamalı'ya, Beğdili hücum ettiğinden ötürü Rakka'ya sürgün ettiriliyorlar. Bunlar elân Amuk Ovası, Halep, Ayıntap taraflarında dağınık olarak bulunurlar.

Kuyumculara gelince: Çapanoğlu'nun derebeyliğinde Haleb'e yol vermiyorlar; Kuyumcuları yola getirmek için Çapanoğlu tedbirini düşünüyor: "Bunlar Keskin'de Hasan Dede uşağına tâbidir, bunları, onlar yola getirirler ve harb etmeden teslim alırlar" diyor. Hasan Dede'nin büyükerinden Ahmed Şeyh namında birisi, her ne kadar: "Gelin, teslim olun." dedise de muvaffak olamıyor ve Çapanoğlu, Ahmed Şeyh'i idam etmek üzere çağırıyor, bu hâle vakıf olan Şeyh'in kölesi Rıdvan: "Senin yerine ben gideyim, ne hâl olursa bana olsun." diyor; derakap varır varmaz Çapanoğlu, Rıdvani Ahmed Şeyh sanarak, idam ediyor. Ahmed Şeyh'in sağ olduğu sonradan anlaşılınca, zaten Ça-

panoğlu yaptığına nâdim olmuş olacak ki, Şeyh ile barışıyor. Yozgat ile Alaca arasında Kuyumcu Öreni adlı bir yer vardır; orada iki sene bu aşiret kalıyor, sonra Çorum ile Kartal Urlu Dağ mevkiinde Almaslı aşiretinin olduğu mevkilere bunları yerleştiriyorlar³¹.”

Bay Abdullah'ın, atadan dededen naklen bize söylediğinden başka, şair Budala'nın Beğdili oymağından ve Mamalılarla münazaasında aralarını bulmak isteyen: Budala Hüseyin Şeyh olduğunu da öğreniyor ve IV üncü manzumenin de Budala'ya ait olduğunu anlıyoruz. Bu manzume Dede Korkut tarzı ve eski ozanlar ağzı bir çeşni lezzetle ruhumuza siniyor. Mamalılar hakkında yaptığımız araştırmada da bunların Ankara civarında Bey Obası mevkiinde oturanlar olduğunu ve Kenan Bey Obasının da Mamalı olduğunu öğrendik.

Manzumelerde geçen: Akça Kuğu, Şen Kuğu, iki oymak mücadelesinde Rakka'dan Denek Dağ'ına haber ulaştırın mukaddes bir timsâldir³².

Bizim halk şiirlerimizde de pek sık sık geçen (Turna, Kaz, Kuğu) isimlerinin delâleti, mefhumlarda -bu kuşların, yazın yayla ve kışın sahil iklimlere geçmesi itibarile-habercilik, müjdecilik vasıflarının mündemiç olduğunu göstermektedir.

(Altın Oluk) adlı ayrıca neşredeceğimiz bir halk masalında, kuğu, bir padişah kızını mesud eden evliyanın timsali olarak gösteriliyor.

³¹ Bu aşiret şu köylerde: Sapa Köy, Seyfe, Karabayır. Yeni Hamdi, Eski Hamdi, Sorsavaş, Sarımbey, Çayhatap, Yenice, Sarvan. Bunlar hep Hasan Dede uşaklarına bağlıdır.

³² Yunan mitolojisinde, mabud Apollon'un mukaddes kuşu ve ışık timsali olarak gösterilen kuğu hakkında şu kayıtlar da vardı: "Apollon'un Delos Adası'nda doğduğu gün 7 kuğu Delos Adası'nın çevresinde uçuyor ve Apollon'un doğumunu kutluyor. Bir defa da Apollon, kuğuların çektiği bir araba üzerinde Delfi'ye giriyor. Rivayete göre -Greklerce dünyanın göbeği Delfi imiş; Mabudu Âzam Jüpiter, dünyanın göbeğini bulmak için dünyanın iki ucundan iki kuğu bırakmış ve onlar da Delfi'de birleşmişlerdir." Büyük Larus'ta (Cygne: Kuğu) hakkındaki maddede: Üsluplarının uzuh ulviyyetile iştihar etmiş olan edebi şahsiyetlere bu sıfatın verildiği zikrediliyor.

B Ö L Ü M: III

BARAKLAR KİTABININ METNİ

Kınık boyundan gelen Çakır'ın Oğlu Sofu İbrahim 784 de bu kitabı yazmıştır³³.

Seksen dört bin ev Horasandan çıkar-ken 12 boya ayrıldılar³⁴ On iki boyun birisi ERHANLI idi. Bunların reisi Ömer Bey idi. Erzurum yaylasında bir vakit yaşadılar. sonra oradan kalkıp Anadolu taraflarına gelecek oldularsa da Ömer Beyin karısı ZÜHRE Hanım Erzurum yaylasını çok beğendiği için iç Anadoluya gitmek istemedi. Zühre Hanımı götürmek için Ömer Beyin söylediği beyitler:

Zühre gide bizim ile
Evvel bahar yaz erişti
Açıldı yüzbin çiçekler
İptida nergiz erişti

Zühre ver elin elime
Konuşak tatlı dil ile
Gel gidek YOZGAT İLİNE
Erzurumda güz erişti

Zühreyi bindirdi ata
Ellerinden duta, duta
Hele bakın saltanata
Çepkenli beyler erişti

Malımı verdim yağmaya
Aklımı verdim sevdaya
Dediler koyun sağmaya
EREYHANLI kız erişti

Alp Arslan'ın yerine oğlu Melikşah geçmişti. Melikşah, Nizamülmülk adlı ve-

³³ Bu kitap şimdi Kargamış istasyonunun civarında kahvecilik eden, Karanfil, namı diğeri, Çakır Oğlu köyünden 1308 doğumlu Tahir Oğlu İbrahim Kakırdadır. İbrahim Çakır, âile silsilesini şöylece tesbit etmiştir: (Çakır, oğlu Sofu İbrahim, 784, Oğlu Çakır, Oğlu Kara Mehmet, oğlu İsmail, oğlu Tahir, oğlu Hasan, oğlu Tahir, Oğulları Kahveci İbrahim Çakır, İsmail Çakır - Cerabulusda çiçfidir.)

³⁴ Mukaddimede yazıldığı veçile Oğuzun 24 boyu 12 şer den iki kola ayrılmışlardır. Kınık Boyu BOZOK lardandır. Oğuzların 12 li boy taksimatı burada da kendini gösteriyor!

zirinin iyi idaresi ile ortalıktaki kargaşalığı bastırdı. Bu devirde Selçuklular Anadolu'nun dörtte üçünü zaptettiler, Marmara denizi kıyılarına deyin geldiler. Suriyede muvaffakiyetler kazandılar. Fatimi'lerden Halep ve Şamı aldılar. Tanrı dağlarından Marmara ve Akdenize, Kafkas dağlarından Basra ve Yemene ve Mısır hudutlarına kadar olan yerlerde hep Melikşahın ismi dilleniyor, hutbelerde okunuyordu. Lâkin kıymetli veziri Nizamülmülk bir Fatimi fedasi tarafından öldürüldü; Yaralı yaralı şu yakımı söyledi:

Felek senden bu mu bize inayet
Aksine döndürdün çarkı devranı
Bunca ülke bunca şehir vilâyet
Perişan eyledin bunca cihanı

Ancak bu cefaya sabreder EYYUP
Hakkın cefasını safaya sayıp
Cahiller kâmile bilmezsin deyip
Beyhudeye meydan ettin insanı

Seyredelim aşkların kendine
Zikredelim ezberine azbine
Nakes geçmek diler cömert yurduna
Kovdu tekmi ülkesinden aslanı

Melikşahın yüce katında iken
Risalet şahının tahtında iken
Her kuş kanadımın altında iken
Sarı kebe (bir kuş) telef etti şahanı

Nizamülmülk idim geldim cihana
Seyredelim iki duran bu hanı
Nice kullar yalvarırdı Süphana
Şimdi kula zabun ettin Sultanı.

Horasandan gelen iskân Türklerinin 765 de oradan çıkışlarının sebebi Selçuk devletidir. Oğuz Türklerinin reislerinden SÜLEYMAN ŞAH³⁵ Anadoluya akın ettiğinde bu Türklerle Acemler -İranlılar demek ister- geçim edemediler. Türkler Süleyman Şahı takip ederek Horasandan çıktılar...

³⁵ Bu, Anadolu Selçuk devletini kuran Süleyman Kutulmuş olacaktır.

Horasan'dan çıkmazdan önce SARI HAN OĞLU, DEDEM OĞLU bir düş görmüştü. Gördüki: "Aşiret bir kara duman içerisinde kalmış göz gözü görmez hale gelmiş" nihayet Horasan'dan çıktılar. FİRUZ Bey aşiretleri başına topladı, Firuz Beyi bunlar baş bildiler, "İskân Başı'mız sensin dediler". Füz Bey de bu dileği kabul etti. Aşiretleri boy boy edip, ayırdığı aşiretlere oymak isimleri verdi.

BEKMIŞLI / KARA ŞIHLI / GÜNDEŞLİ /³⁶ / GAZİLİ / ULAŞLI / KADIRLI / HAYDARLI / ŞARKEVİ / POR BUDAK.

Bunların üstüne Porbudak Oğlu Hacı Ali'yi reis yaptı. Baraklardan Cece Oğlu Ali Paşa da vardı, Füz Bey tarafından aşiretin idaresine memur tayin edilmişti.

TEYREKİLİ / CAYRAZLI / GÖĞE BAKANLI / ALİ İDİRİSLİ / MERCANLI / CERİTLİ / KARA ABALI / BATMANLI. Oymaklarına Teryeki Murtaza'yı reis yaptı.

BOZOKLU / AKKOYUNLU / KARAKOYUNLU. Oymaklarına da Teryeki Oğlu Küçük Murtaza Beyi ve SARI HANLILAR oymağına Dedem Oğlu'nu reis yaptı.

EDİKLİ / İSALI / KARAKOZAK / KIYAS / YAĞMURLU³⁷. Oymaklarına Kılıç Arslan sülâlesinden gelen Büyük Kılıç Oğlunu reis yaptı.

SÜRKİZILLI / BOZ MURATLI / İSKANLI / KARA KEÇİLİ / TAVŞANLI³⁸ / BECANOĞULLARI /. Oymaklarına BERK AĞA'yı ve (ERHANLILARA), Ö-

³⁶ Gündeşliler hakkında mukaddimede derç edilen ÜLKÜ makalesine bakınız.

³⁷ Bunlara Yağmur Uşakları da denir. Abdal oymaklarının metbularıdır. Merkezleri Konyadadır. İsparta, Burdur, Antalya ve Konya havalesindeki Abdal oymakları Yağmur Dedelere bağlıdırlar. Tefsilat için bakınız: M. Fuat Köprülü, "Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi" Sayı 1. Sh. 23-56 Abdal maddesine.

³⁸ Tavşanlı: Bir Türkmen oymağının adı plduğu bellidir. Kütahya İstasyonu olan mevkide bu ismi taşıyan bir oymak yerleşmiştir. Tavşan, Türk mitolojisinde bir totem.

mer Beyi baş dikti. Bunların hepsinin üstüne de DAL PALTA OĞLUNU başbuğ tayı etti. Bunun torunu da vardı... Bu isimler Firuz Bey tarafından kendilerine takıldıktan sonra Horasandan sökün eylediler.

Türkmenler ve bunlarla ülfet eden diğer aşiretlerin IRAK İLLERİ'ne doğru gitmelerine emir verildi. Geri kalan aşiretler yan yana boy, boy olup Erzurum yaylarına kadar sökün tuttular. BAYINDIR HAN ile FİRUZ BEY, oymakların ara yerlerinden hareket ettiler...

Bunlar Horasandan çıkınca ahlâk ve terbiyeleri güzeldi. Biri birlerini çok sever ve sayarlardı. Büyüklerini büyük tanırlardı. Lisanları hoş ve güzeldi. Anın için Acemler onlara: BEĞDİLİ demişlerdi. Yapacakları işleri ihtiyarlarına danışarlardı. Fıkara larını sefil koymazlardı. Başbuğları Firuz Bey tarafından kendilerine emir verilmişti: "Yabancıya kızlarınızı vermeyin. ve siz de yabancıdan kız almayın.." deye. Onun için ırklarından başkasına kız verip almazlardı. Geyimleri şu idi: Erkek olanları Çuha şalvar, harmanî, çepken giyerlerdi. Kadın kısmı ise: Samur cübbe, samur kalpak, kımız çuhadan biniş giyerlerdi. Silâhları: Kılıç, kalkan, cıda, kargı, ok, yay idi...

Bunlar böylece Horasan'dan yollara düzüldüler. Sarı Han Oğullarından DEDEMOĞLU'nun Horasan'da görmüş olduğu düş aklına geldi. Hemen bozuk sazını eline aldı, şu destanı söyledi:

Çıktık Horasan'dan eyledik sökün
Düşürdüler bizi tozlu yollara
Omuzda parlıyor kargı cıdalar
Aşırıldılar bizi karlı dağlara

Bölük bölük oldu yüklendi göçler
Atlandı ihtiyarlar yayandır gençler
Başımıza geldi gördüğüm düşler
Düşürdüler bizi gurbet illere

Gâhi konduk gâhi göçtük yollarda
Bilip bilmediğim gurbet illerde
ALEM DAĞLARI'ndan şu daz çöllere
Şimden sonra destan olsun dillere

Oradan yükledik geldik CULAB'a
Seksen dörtbin erdir gelmez hesaba
Deve koyun çoktur insan kalaba
Susuz hayvan inileşir göllere

DEDEMOĞLU der ki aşkın bağından
Aşırıldılar bizi YOZGAT DAĞI'ndan
Anadolu SİVAS ŞEHİRİ sağından
Bizden sonra bir nam kalsın illere

Sivas ve Yozgat taraflarından AYNEL ARUS ve AKÇA KALE ile CULAP taraflarına dönüşlerinde SARI HANLILARA Dedemoğlu şu destanı dedi:

Elim ilen ben evimi göçürdüm
Sacır³⁹ Irmağından sular içirdim
Ah ile of ilen günüm geçirdim
Bölük bölük kaldık yüce dağlara

Böyle bilsem bu Haleb'e gelmezdim
Haleb'in TATINA⁴⁰ zabun olmazdım
Bir başıma olsam hiç kayırmazdım
Hayıf oldu üstümdeki beğlere

Üstümdeki beğlerin çok günün gürdüm
Arap ata bindim demir don geydim
Benim arzumanım bir şeyde kaldım
Düşemedim kır atınan çöllere

Dedemoğlu der ki geldim Culab'a
Seksen dörtbin erdir gelmez hesaba
Deve koyun çoktur insan kalaba
Susuz hayvan inileşir göllere

(Görülüyor ki yukarıdaki her iki destanın bağlantısı müşterek olduğundan bunların ikisi bir parçadan ayrılmıştır.)

Acemistana döndüklerinde güzel bir Acem Kızı Dedemoğlu'na şu türküyü söylemiştir: (Fakat sözler Dedemoğlu ağzı)

İstanbul Anadoldan gelen bezirgan
Serilmiş odalar han seni bekler
Yedi yıldır hasretini çekerim
Ömrüm sarayına kon seni bekler

³⁹ Sacur Irmağı: Akça Koyunlu yanından akan çaydır.

⁴⁰ TAT tabiri. Türk olmayanlara verilen bir isimdir. "Tatar=Tat er" ve dilsiz manasına kullandığımız tat tabirleri malumdur.

Bilmem zagal mısın bilmem bön müsün⁴¹
 Cesedim içinde yohsa can mısın
 Acep Yakub Oğlu Yusuf sen misin
 Ay selâm durur da gün seni gözler

DEDEMOĞLU ben sırrımı gizlerim
 Gözel sevmek kârı derler sizlerin
 Baş yastıkta yollarını gözlerin
 Çıkıyor cesetten can seni gözler.

Bu oymaklar Horasan'dan Acem'e geldiklerinde Acem şairlerinden FEHMÎ, FİRUZ beyin Bacısı RUZA hanımı mahfe içinde giderken görmüş ve şu yakımı söylemiştir:

Bir Acem misali mahbub-i râna
 Sual ettim aslı Horasanlıdır
 Eder aşıkına naz-ü istigna
 Hubluğu âleme dasitanlıdır

Lahur şalı başında sırma saçağı
 Menkûşi küpeler döğer yanağı
 İlma kaymağı sahad hukağı
 Gerdanda habeşî hali şanlıdır

Dayanılmaz şivesine nazına
 Nice merzibanlar gelir ferzane⁴²
 Karşı durup konuşulmaz yüzüne
 Çekilmez vakarı çok ülvanlıdır

Bürünmüş endamı dürlü dibaya
 Ben nasıl kıyarım böyle zibaya
 FEHMÎ der ki aklım verdim yağmaya
 Siyah keysuları perişanlıdır.

Horasandan 12 boy aşiretin önünden ERHANLI AŞİRETİ çıkmıştı. Bunlar Erzurum Yaylasını tuttular. Erzurumda bir vakit geçirdiler. Arkadan kalan aşiret kendilerine ulaşıncıya kadar kaldılar. Onlar yetişince oradan yüklediler ve şarkı, türkü söyleyerek gittiler. Erhanlı Oymağı AMUK OVASINA, İSKENDERUN havalesine yerleştikten sonra Erhanlı Beyi Ömer Bey İLBEĞLİ OĞLU'nu hapseylediğinde İlbeyli oğlunun söylediği destan:

Benim atım Adanada su içmez
 Hocalar gelip kefenim biçmez
 Ufacık beğlere minnetim geçmez
 Zenciri kerip kaçmayınca olmaz

Gam kasavet ayrılmıyor serimden
 Kalkıp bu illerden gitmeyince olmaz
 Kurtuluş yok Ömer Beyin elinden
 İnip bir dolusun içmeyince olmaz

Bineyidim kıratımın beline
 Kılıç kalkan alaydım elime
 Bir su içsem... gölünden
 Misis Köprüsünü geçmeyince olmaz

İLBEĞLOĞLU der ki alalım sazı
 Bir yazın çalarım biri de güzü
 Gözünü sevdiğim Gündeşli kıza
 Varıp mah cemalin görmeyince olmaz

Türkmen göçlerine devam:

Bunlar Horasandan uzun boylu yollara düştüler; deve ve koyunları çoktu. Aç susuz ve perişan olarak YOZGAT ve SİVAS taraflarında Osmanlılarla birleştiler. Orada bir eyyam durup kendi kendilerini düzenledikten sonra ittifak ettiler. AYNELARUS ve AKÇA KALE, CULAB çöllerinin üstünde yerleştiler. Irak Çöllerine kadar mekân tuttular. Firuz Bey tarafından aşiretler boy boy yerleştirilip bentler tahsis edilip oturduktan sonra bir gün küçük kardeşi olan MUKİM BEY, Firuz Beyden huylanıp bir tarafa gitti; Firuz Bey de atlı bindirip yanı, yönü arattı bir haber alamadı. Bu aşiret kalabalıktı. Seksen bini aşiret, 400 ü de ABDALdı. 4000 ev Abdalın içinden bir tanesi bozuk sazını aldı, 12 boyun reisi olan RIŞVAN beyini görmeğe gitti. Vardı ki iskân başı, Firuz Beyin kardeşi olan MUKİM BEYi Rişvan Beyin cemaatı içinde gördü; hemen o anda Abdal, Mukim Beyin dizlerine kapandı. O vakit Rişvan Bey büyük bir düşünceye daldı. Hemen dışarı çıkıp Abdalı yanına çağırıldı, Abdala sordu: "Bu, kim olur?" dedi. Altı aydır bu adam benim yanımdadır, hiç kıymetini bilmedik.. O vakit Abdal cevap verdi: "Aman Beyim, işte şu Horasan-

⁴¹ ZAGAL: İhtimal ki ZEGAN olacaktır. Farsça Çaylak demektir. BÖN: Türkçede ahmak manasındadır.

⁴² Ferzane: Hakîm, ârif, akıllı. (Farsça)

dan iskân gelen 84000 hane Türklerin reisi olan Firuz Bey'in kardeşi Mukim Beydir. Kıymetini bilesin Beyim. Çünkü Firuz Bey anı çok arattı bulamadı."

Abdal bunu dedikten sonra üç gün Rışvan Beyine saz edip armağanlar aldıktan sonra evine gelip Firuz Bey'e haber verdi ki "Kardeşin Rışvan Beyinin yanındadır, buyur da gelsin.." dedi.

Gelelim Rışvan Beyi ile Mukim Beye: Rışvan Beyin gazvecileri Maraş ve Malatya taraflarından bir çok at ve beygir getirdiler. O vakit Rışvan Beyinin göğsü kalkıp Mukim Bey'e şu sözleri söyledi: "Nasıl, ben mi şahinim, Kardeşin mi şahindir?" Bunu iki defa sormuştu. Mukim Bey dedi ki: "Sen de şahinsin, kardeşim de." O zaman Mukim Bey cevap etti: "Allahı seversen doğru söyle" deyince, Mukim Bey dedi ki: "Sen kargalar içinde şahinsin, kardeşim Şahinler içinde şahindir." Rışvan Beyin bu söz gücüne gitti. Mukim Bey'e söyledi ki: "O halde ben senin kardeşini görmeliyim." O da: "Görebilirsin Beyim." dedi.

Bu da burada kalsın. Abdal gittiğinde Firuz Bey'e söylemiş. Mukim Beyin Rışvan Beyin yanında olduğunu haber vermişti. O zaman Firuz Bey 200 süvari minnetçi gönderdi, Mukim Beyi Rışvan Beyin yanından getirdi. Mukim Bey, Firuz Bey'e Rışvan Bey ile olan macerayı ve münakaşayı ve onun kendisini görmeye geleceğini söyledi. Rışvan Bey altı ay sonra 400 atlı ile Firuz Beyi görmeğe yola çıktı. Yol üzerinde bir çok aşiret çadırlarına uğradı. O çadırlar Firuz Beyin Abdallarının çadırları idi. Bu Abdallara evelce Firuz Bey tarafından tenbihat yapılmıştı. Onlar da konuklarını karşılamak için tertibat almışlardı. Rışvan Beyin atlılarını görünce çadırlarından karşı çıktılar; onları kendi çadırlarına getirdiler. Atlarını bağladılar. Rışvan Bey konduğu çadıra baktı ki çadırın kapısında ipekle işlenmiş, üzeri sırmalı kozalar sallanıyor, çok süslü ve düzgün şekildedir. Bunlar davar kesip yemek pişirmeye başladılar. Rışvan Bey tenbeki içerdi. Çubukçusuna emretti: "Bir baş tembeki ateşle, içeyim." dedi. Çubukçu başı aldı ateş-

lemek için yemek pişen ateşten nargile serini ateşlemeğe gitti. Gördü ki yemek kazanlarına yakdıkları ceviz ateşidir. Seri ateşleyip, bey inanmaz deye beş on tane yekte getirdi. Bey keyfiyeti anladı, sükût etti. Yemek pişti, yemek yedikten sonra, o çadırın sahibi olan Abdalların reisi imiş, bozuk sazını alıp Rışvan Beyine dedi ki: "Bir fasıl edeyim mi?" O vakit Rışvan Bey dedi ki: "Esağfurullah, Firuz Bey sen bana fasledecek adam değilsin, hâşa.." dedi. O vakit Abdal dedi ki: "Haşa, beyim ben Firuz Bey değilim, onun Abdalıyım. 4000 ev Abdalına o beni reis yapmıştır. Firuz Bey de 3 konak ilerimizdedir." Abdal bunu deyince Rışvan Beyini büyük bir düşünce aldı.. Rışvan Bey 3 gün Abdal reisine konuk oldu.

3 gün sonra Firuz Beyi görmeğe geldi. Firuz Bey Rışvan'ın geldiğini haber aldı. Gerekli hazırlıkları görmüştü. Aşiretine emir verdi. Aşireti boy boy fırkasıyla yerleştikten sonra Firuz Beyle beraber Rışvan Bey, aşireti gezmeğe çıktılar. Her hangi oymağa vardılarsa Firuz Bey'e kıyamettiler, en sonunda DEFLER OĞLU ve EBU SEYF oymağına vardılar. Ebu Seyfin fırkası hiç kıyam etmedi, kendileri de tanımamış gibi oldu. Aşireti gezip geri döndükten sonra Mukim Bey Rışvan Bey'e söyledi: "Nasıl, Bey size dediğim doğru mu?" dediğinde Rışvan Bey dedi ki: "Doğrusun, Mukim Bey, Kardeşin şahanlar içinde şahanmış.." deyip geri döndüklerinde Rışvan Bey Firuz Bey'e bir şey sordu, dedi ki: "Firuz Bey, Firuz Bey, siz nerden gelirsiniz, Hangi Türklerdensiniz ve siz hangi âileye mensupsunuz?"

Firuz Bey cevap verdi, dedi ki: "HACI BEDİR BEY, bizim gelişimiz Horasandır. Benim ecdadım SULTAN SENCERDİR. Horasanda oturan Oğuz Türklerinden yılda 50 000 koyun vergi alırdı. O, vergiden kurtulmak için isyan eden Oğuzların elinde esir düştü ve sonra kurtuldu isede dünyadan göçdü...⁴³ 729 yılında ben dünyaya

⁴³ Sultan Sencer -Sancar- Horasan Selçukilerinin büyük hükümdarı Melik Şahın oğludur. Kara Hataylılara karşı Semerkant civarında Katvan Çölünde yaptığı muharebede mağlup olarak Maverâünnehir-

gelmişim. Bu Türkler beni çok saydılar, ver-gileini verdiler, beni bey tanıdılar.....

Bu aşiretler Yozgat, Sivas tarafların-dan gelip buralara yerleştikten sonra CİCE OĞULLARINDAN ALİ PAŞA 784 te TİCİMKALE -Fırat yanında- yakınındaki Cezire tarafında DADALI köyüne Ali Pa-şa'yı oturtular. Etraflarındaki yakın aşiret Beyleri ile konuşup birlik, düzenlik kurdu-lar. Bu aşiretlerin bir biri ile kavga etmeme-leri için konuşuk ederlerdi. BUMBUÇ, EBU-GELGEL taraflarında Hüdayi aşiretleri otururdu. Bu aşiretin reisine LÂTİF BEY derlerdi. Bunların bir namlı yiğidi vardı. Adına UBEYT derlerdi. Bu Ubeyt Dadalı köyünde oturan Cice Oğlu Ali Paşa'nın ga-yet hesna olan küçük karısı Gülistan Hatu-na âşik olmuştu. Ali Paşa'nın iki karısı var-dı. Büyük ailesi Sultan Oğlunun kızı Ayşe idi. Bu küçük ailesi ise Büyük Kılınç Oğ-lu'nun bacası idi. Ubeyt bir gece kendi aşi-retinden bir çok adamları başına toplayıp Ali Paşa'nın evine baskın etti. Ali Paşa'nın namusunu lekeledi. Gülistan Hanımı alıp kaç-tı. Ayşenin dahi kollarını kesti. Ayşe ve Gü-listanın kız ve oğlan çocukları da vardı. Bu çocukları da kездiler. Ali Paşa evde yoktu. Beyler tarafından uzun yaylaya gitmişti. Evi-ne gelip bu hali gördükte yas ve ağıt tutarak aşiretine doğru gitti. Başındaki ahvali Firuz Beye söyledi. Firuz Bey de aşireti başına ça-ğırıldı. Teryaki Murtaza'yı başlarına reis yap-tı. 600 namlı yiğit atlı maiyetine verdi: "Ali Paşa'nın intikamını alın, Hüdayi Beyliğini batırın" dedi. Murtaza Bey 600 süvari ile Hüdayi aşiretinin üstüne gitti. Bu aşiretin reisi olan Lâtif Beye haber verildi: "Mur-taza seninle döğüş etmiye geliyor" dediler. Lâtif Bey de döğüş hazırlığı gördü isede mi-safiri olan SAVCU BEY-SAVCILİ BEY?-Tayyar Oğlu Lâtif Beye dedi ki: "Mademki

ben burada bulundum bu döğüşe meydan vermeyeceğim. Çünkü hem haksızlık yapır hem de döğüş etmek doğru değildir. Bura-dan aşireti kaldırıp bir konak ileri git. Ben de beraber giderim. Belki onlar da geri dö-nerler." Lâtif Bey de Savcu Beyin bu sözünü kabul edip aşiretini bir konak ileri götürdü. Ferdası gün Murtaza Bey arkalarından ye-tiştı. Savculu Beyi Tayyar Oğlu, Lâtif Beye söyledi ki: "Bu işe sebep ben oldum. bura-dan da kalkalım bir konak daha ileri gidelim bakalım ahval olacak?" Lâtif Bey aşiretini oradan da kaldırıp bir konak daha öte git-tiler ise de ertesi gün Murtaza Bey de yetişt-i. Oradan da kalktılar ve nihayet üçüncü konakta döğüş etmiye mecbur oldular. Fı-rat nehrinin kıyısında Meskene yakınında döğüşe başladılar. Öyle bir döğüş ettiler ki kan gövdeyi götürdü. Hüdayi aşiretinden adam koymadılar, hepsini kездiler. Lâtif Bey de on yaşında çocuklardan, dul kadınlardan kaldı. Yiğitleri olan Ubeydin ellerini, kafa-sını cidaların başına saplayıp geri göndüler. Orada Lâtif Beyin söylediği destan:

Hey ağalar, hey paşalar, hey beyler
Pezevek şerrini benden ırmiyor
Benim gönlüm dönüp döğüş istiyor
Ah nideyim Tayyar oğlu koymiyor

İkindin namazı göçe göç oldu
Çarkacılar yeryüzüne düş oldu
Yılgınlığı veren bir döğüş oldu
Toygun oldu oğul baba bilmiyor

Ben giderim kendi konar yurduma
Zırh geydirdim arslanıma kurduma
Kötü düşman çok düştü ardıma
Suçum yoktur günahımı sormiyor

HÜDAYİ OĞLU der ki belim büküldü
İşledi harbeler zırhlar söküldü
Kesildi kelleler kanlar döküldü
Çağrışır yummalar (Kadınlar) Ubeyt
gelmiyor

Lâtif Bey bu destanı dedikten sonra misafiri olan Savcılı Beyi Tayyar Oğlu ona dedi ki: "Lâtif Bey bu aşireti kırdırma se-

deki hakimiyetini kaybetti. Bu zat Selçuk ailesinin son büyük Sultanıdır. Kendisine 24 bin koyun vermekle mükellef olan Horasandaki göçebe Oğuzların isyanını basdıramıyarak ellerine esir düştü 1153 ve üç yıldan fazla zsir kaldı, nihayet yine kurtuldu 1157 de öldü. Sancarın vefatı büyük Selçuk İmparatorluğunun kat'i surette parçalanmasını mucip oldu. Tarih Cilt 2, Sh.219

bep ben oldum, sen de aşiretini kaldır benim aşiretime katıl, bu intikamını ben alırım dedi.” Aşiretini kırdıran o kimsesiz kalan Lâtif Bey de gökte uçan kuşlardan medet umuyordu, Tayyar Oğlu’nun teklifini kabul edip aşiretini oradan kaldırarak Savculu aşiretinin içine karıştı. Tayyar Oğlunun ekme ve kahvesi ile gününü geçirmekte iken düşmanı olan Murtaza Bey bir kaç yiğit atlılarla Tayyar Oğluna misafir geldi. Murtaza Bey de içki içerdi. Tayyar Oğlu içki getirtti, bunlar işrete başladılar, içkinin nihayetinde yemek geldi. Tayyar Oğlu baktı ki Lâtif Bey yoktur, adamlarına emretti: “Varın Lâtif Beyi çağırın yemek yesin dedi.” Adamları gittiler Lâtif Beyi çağırıldılar hastayım diye cevap verdi. Tayyar Oğlu tekrar adamlarından iki kişi gönderdi. Adamlar Lâtif Beye dediler: “Seni arkamızda götürüreceğiz.” O zaman Lâtif Bey yerinden kalktı, çuha harvanisini giydi ve bozuk sazını eline alarak Tayyar Oğlu’nun meclisine geldi. Tayyar Oğlu Lâtif Beyin elinde sazı görünce: “Vay Lâtif Bey sazında mı var dedi” Var, Byim, emrederseniz çalayım.

Tayyaroğlu: “Ha bakalım, çal da dinleyelim” dedi. Bozuk sazına düzen verip Lâtif Bey, çalmağa başladı:

Şanına sığar mı benim efendim
Derdimin üstüne dert verdin bana
Ben kendi derdime derman ararken
Derdim bir iken dört vedin bana

Arslan avı için her şeyler eder
Ağalar Beyler ikrarın güder
Namusun kovarsan çok yere gider
Menzile yetecek at verdin bana

Beni düşmanımla beli dedirdin
Bir sofradan nan-ü nimet yedirdin
Yüreğime ateş döktün yandırdın
Tütününü çıkmayan ot verdin bana

LÂTİF BEYİM kendi emler yarasın
Lûtfeyle efendim sonun göresin
Sabredeyim aç kurtlarım türesin
Koyunum kırmağa kurt verdin bana

Bu şarkıları söyleyip hemen sofradan kalktı ve aşiretini kaldırdı. Eski yurtlarına doğru giderek şu sözleri söyledi:

“Sözünün eri olmayan adamla oturmakdan sa çölde arslanlar yesin beni...” deyip, eski yerlerine aşiretini kondurdu. Aşireti orada bırakıp, Lâtif Bey, Şam ve Mısır’a gitti; başına gelen vukuatı Şam ve Mısır Beylerine anlattı. Şam ve Mısır Beyleri Lâtif Beyin öcünü almak için ittifak ettiler. O zaman Mısırlı bir ABBAS PAŞA, Şamda da bir ÂBİDİN PAŞA vardı. Bu Abbas Paşa Şam’la Mısır’a emir verdi: “Lâtif Beyin intikamını şu Horasandan iskân gelen Türklerden almalısın.” diye. Paşa da ordusunu çekti, Türklerin üzerine yürüdü. Bu hikâyeye burada dursun

Her taraftan aşiretler döğüşe kalktı. Zaten CİCE OĞLU ALİ PAŞA’nın başına gelen vaka bu yüzdendi. Çünkü Uzun Yaylalara aşiretler yayılmıştı. DAL PALTA OĞLU, Sultan Habaş Yaylasına oturmuştu. ÇÖMEZOĞLU, Perçem Gölüne oturmuştu. MENEVŞE YAYLASINDA, Avşar Beyleri otururdu. Perçem Gölü de Menevşe Yaylasına yakındı... Avşar Beylerinden bir ÜÇGÖZOĞLU vardı; Üçgözoğlu Çömezoğlu iyi konuşurlardı; aralarında çok iyi dostluk kurdular. Bir gün, Üçgözoğlu’nun evinde Çömezoğlu ile otururken Üçgözoğlu dedi ki: “Ah.. Çömezoğlu, dünyada murad koymadım; bir muradım kaldı onuda verseydi Allah, ondan geri ne olursa olurdu?” deyince Çömezoğlu sordu: “Hayırola, Beyim, söyle belki bir çare buluruk.” deyince Üçgözoğlu cevap verdi: “Ah, Çömezoğlu, dedi, şu Horasandan iskân gelen Türkmenlerin başına reisleri olan DALBALTA OĞLUNUN kızı REBİA aklımı almıştır; gözüme uyku girmez, deli gibi olmuşum..” deyince, Çömezoğlu söyledi ki: “Dur bakalım Beyim, onlar bizim aşirettendir. Bir kere kızdan sorayım, eğer onun da sende gözü varsa bir çare düşünelim.” Dedi. Üçgözoğlu’nun bu sözüne Çömezoğlunun burnu sızladı ise de Üçgözoğlu kuvvetli olduğu için başka bir şey deyişip oradan kalkıp evine geldi. Birkaç gün evinde durduktan sonra Çömezoğlu Dalpalta Oğlunun evine

vardı. Üçgözoğluyla konuştukları meseleyi Dalpalta Oğluna söyledi: "Kızın Rabia hakkında Üçgözoğlu şu sözlerde bulundu" dedi. Dalpalta Oğlu dedi ki: "Ey Çömezoğlu, kızdan bir soralım, Kızımın Üçgözoğlunda gözü varsa bir şey düşünelim." deyerek kızın babası iki kocakarı çağırıp: "Gidin kızım Rabia'dan sorun, göynü Üçgözoğlunda var mı, yok mu? anlayın" dedi. Koca karılar gidip kızın fikrini anladılar ki, kızın göynü o adamda vardır. Babasına gelip keyfiyeti anlattılar. Dalpaltaoğlu, O zaman aşiretine haber saldı, hepisini yanında topladı. Dedi ki "Ey Ağalar, Avşar Beylerinden Üçgözoğlu kızım Rabiaya leke atmak ister. Ben bu kızı BAYINDIROĞLUNA vâdetmişim; benim aşiretimde adam kalmamış mı? ki benim kızımı bir Avşar alsın, ben bu Avşar ile döğüş edeceğim.." Deyince Aşiret cevap verdi: "Biz Horasandan çıkınca Firuz Bey tarafından bize tenbih edilmişti, Aşiretinizden başkasına kız vermeyin ve siz de başka illiklerden kız almayın, deye. Artık biz bilmezik sizin bileceğiniz iştir, sana karşı biz bir şey deyemezik." dediler. Bunlar bu sebepten Avşarlarla arayı bozdular. Git gide aralarında kötülükler başladı. Avşarlarla döğüş ettiler... Üçgözoğlu, bu fenalığın Çömezoğlu'ndan geldiğini anladı, Hile ile Çömezoğlu'nu evine getirtti. Kahve dövdükleri dibekeli demiri ile Çömezoğlu'nu vurdu, kafasını ezdi. Çömezoğlu öldü. Dalpalta Oğlu bu hali haber aldı: "Vay, banım kızıma leke attı, üstelik adamımı da öldürdü.." deyip Avşar aşiretinin üzerine yürüdü. Avşarları öyle kırdılar ki hesaba gelmez. Avşarlar bu bozgunluk üzerine KAYI AŞİRETİ'ne sığındılar, Kayılar gelip Avşarlarla birleştiler. Her yandan aşiretler kalkıştı, öyle döğüş ettiler ki hiç vasfa sığmaz.. Dalpalta Oğlunun aşireti 180 *TANE SARI SAÇLI KIZLARINI FIRAT NEHRİNE ATILAR KI DÜŞMAN GELİP NAMUSUMUZU PAYİMAL ETMESİN DEYE*.. Dalpalta Oğlu kendi kızı Rabiayı da Firata attırdı. Gerek İskân Türklerinden, gerek Avşarlardan, gerekse Kayılardan çok yiğitler öldü ki sayısız... **BADELİ AŞİRETİ**

reisi GÜLAKIL OĞLU'nu da vurdular. Gülakıl Oğlu yaralı olduğu halde şu destanı söyledi:

Anadam doğdum geldim cihana
At üstünde benzer idim şahana
Ecel gelmiş kılıç cıda mahana (Behane)
Benlik ile öldü Gülakıloğlu

Anamdan doğdum oldum türedi
Heybetimden karlı dağlar eridi
Bizim önümüzde arslan var idi
Benlik ile öldü Gülakıloğlu

Üç gün evvel görmüşüdü bu düşü
Aklımdan çıkmazdı ölüm teşvişi
Arafat Dağında gördüm dervishi
Belik ile

Benim fikrim bu Avşarı batırmak
İlin, aşiretin namın artırmak
Mümkün müydü yedi atlıya tutulmak
Bize Allaktan oldu der Gülakıloğlu.

Benim bu sözlerim Üçgözoğlu'na
Onların sözleri uğur sayılır
Hep olur olmaza verme sırrını
Sırdır altın teraziye koyulur

Hey ağalar melâmeti mal örter
Beygir de tavlânır oyluğun tartar
Kendi akıyla göçen murtattan beter
Göçebenin yedi cediti soyu olur

Adamın ettiği kendine kalmaz
İyi sözler her kişi de bulunmaz
Kantar yükü kaldıranlar yorulmaz
Sözünü her yerde deyen yorulur.

Dalpalta Oğluna karşı durulmaz
Bir yiğit sırrını kimseye demez
At pusat almaylan yiğit soyulmaz
Sırrını yad ellere veren soyulur

Mısırlı Abbas Paşa meselesine gelelim:
Mısırlı Abbas Paşa İskân Türkleri üzerine geldi, onlarla döğüşe başladı. Bu aşiret: Akça Kale, Aynalarus, Culap süyunun üye-

rine oturduklarında Firuz Beyin kardeşi Mukim Bey ile amcası oğlu Mehmed Bey bacılarını değişik yaptılar. Gerdek gecesi Mehmed Bey, Amcası Kızı ROZA Hanımı kaza ile öldürdü. Aşiret tarafından, altı ay müddetle İskenderon Dağlarına, Erhanlı için Sürgün ettiler. Büyük Kılıcoğlu'nun Mehmed Beyi göresi geldi. Mehmed Beyin yanına İskenderon'a gitti. Aşiret bu tarafta Abbas Paşa ile döğüşe başladı. Şitoğlu Mehmed, Abbas Paşa tarafından tutulup Akçakale'ye hapsedildi. Abbas Paşa da bu aşireti çok iyi huylu ve terbiyeli gördü; bunların başlarındaki iskân beyi olan Firuz Beyi çok iş yapar akıllı, nazik gördü. Onlarla döğüş etmek istemeyip Firuz Beyi yanına çağırıp dedi ki: "Mısırdan buraya kadar geldim; ben sizin terbiyenizi yüksek gördüğüm için kavga başı olan iki adam var ki biri HAMO idi onu tuttum, Bir de ABU SEYF vardır, onun bana teslim edin. Ben geri döneyim, beklide bunların bir tüyüne hata getirmem" Dedi. Firuz Bey de aşiretini başına toplayıp bu işi danıştı ise de aşireti o adamları teslimden kaçındılar. Hamo ile Abuseyfin bir tüyünü vermeyiz dediler. Nihayet Firuz Bey amcası oğlu MUSLU BEY'e bir haber göndedi: "Sözümü aşiretim dinlemeyip, bir aşireti göze kırdırmaktansa Aceme gidek, bizi tanıyanlar beraber bizimle gelsin." Dedi. O zaman kardeşi Mukim Bey, Amcası oğlu Muslu Bey, Kurt Bey, Dedemoğlu hep birden yanlarından 37000 hane Firuz Beyin maiyetinde Acem ve Horasan diyarına döndüler. Aşiret burada Abbas Paşa ile döğüşe başladı. Firuz Bey Aceme döndüğü cihetle geride kalan aşiret: "Reisimiz başımızda olmazsa biz bu döğüşü edemeziz.." gelin Firuz Beyi geri döndürmek için ardından minnetçi göndereyim." deyerek ardından 300 atlı minnetçi yolladılar. Firuz Bey arkasından minnetçi geldiğini görünce mahfe içinde 2 yaşında bir oğlan çocuğu vardı, hemen elini saldı çocuğu kapıp özenişine çarptı, telef etti, ölüsünü yol üstüne atıp atını mahmızlayıp yola devam etti. Gelen minnetçiler bu hali görünce Firuz Beyin minnet kabul etmeyeceğini anlayıp geri döndüler. O zaman Dedemoğlu şu beyitleri söyledi:

Toplansa aşiret hepsi dirilse
Yenilse içilse sohbet verilse
Dögüşle kahveler hurbu-nagra- çağrılssa
Şerbetin içdiğim günler olur mu

Yolum aşsa karlı dağın sağından
Gül devşirsem ERDEBİL'İN bağından
TÜTÜNSÜZ den şu MUSUL'un dağından
Aceme geçtiğim günler olur mu

DEDEMOĞLU kır atının üstünde
Kılıç kalkan ala idim destimde
Beğdili'nin enegini üstümde
Aluben aşdiğim günler olur mu

Bunlar Aceme dönüp gittiler. Firuz Bey, Muslu Bey, Küçük kardeşi Mukim Bey, Kurt Bey, Dedemoğlu 37000 hane ile. O zaman Firuz Beyin içine acı bir firkat düşdü; iyi, kötü günler geçirdiği aşiretinden ayrılmış, sevgili çocuğunun da masum canına kıymış yabanlara atmıştı. O zamanın şairi olan KUL HAYDAR'a "Ha bakayım, Kul Haydar, al bozuk sazını bir destan söyle dedi" Kul Haydar da hemen bozuk sazını eline alıp balık ne söyledi:

Kalktı gider oldu Piri Zadelere
Katarda mayalar bozlaşır gider
Arap ata binmiş kargı silkelere
Bizimi Beylerimiz çağlaşır gider

Katara çekerler mayanın hasını
Bağrımı deliyor çanların sesi
İkinci namazı göçün arkası
Bizim Beylerimiz gözleşir gider

Oturmuş beyler göç ardı gözler
Gene şenliklendi tepeler düzler
Samar çuha giymiş gelinler kızlar
Onlarda hub dille söyleşir gider

KUL HAYDAR'ım der ki düşelim yola
Nazenin hublara ben olam köle
Abbas'ı beşikte mahafe ile
İçerden yürekler sızlaşır gider.

O zaman Çakıroğlu da Torunlara şu sözleri söyledi:

Hepiniz bir olun tutunuz tüzün
Varın Aynaroz gölünde yüzün
Korkulu yerlerde kaygısız gezin
Firuz Bey Aceme gitti Torunlar

Çağrışı Çağrışı Aceme inin
Aynaroz gölüne pervane dönün
Beğler izin verdi koruya konun
Firuz Bey Aceme gitti Torunlar

Alicı kuşlar da kanadın tartar
Peңesin vurunca yerleri yırtar
Sen de başını kurtar
Firuz Bey Aceme gitti Torunlar

Otuz yedi bin ev ile gitti
Seksen binini de Hakka emanet etti
Boylar erişemez Kurt Mehmed netti
Firuz Bey.....

Turna gelir karlı dağlar başından
Gül bitmiyor Aynaroz'un kışından
Aynaroz gölü Kargın dışından
Firuz Bey.....

Ağlarsa da ÇAKIROĞLU ağlasın
Akı soysun karaları bağlasın
Küçük Mehmed Beyle gönül eğlesin
Firuz Bey Aceme gitti Torunlar

Kul Haydar ve Çakıroğlu yukarıdaki
destanları söyledikten sonra Firuz Beyin kü-
çük kardeşi Mukim Beyin bacısı-ki amcası
kızı idi- Mehmed Beyin de hemşiresi idi, Meh-
med Beyi sürgün ettiklerinde onunla bera-
ber gitmişti. Mukim Bey de bozuk sazını
eline aldı şu yakımı söyledi:

Benim bu illerden gitmektir kasdım
İçdim aşk dolusun ırılmaz mestim
İzzetli ikramlı şol benim dostum
Mey doldurup aşnasına sunar mı

Gönül arzuladı ıssız çölleri
Taştı gine göz yaşımın selleri
İssız kaldı Aynalaroz gölleri
Ağca ceylan sulağına iner mi

Altı Arap atlı kolu bazılar
Mencilisi tatlı şirin sözlüler
Eğrice zülüflü kömür gözlüler
Gelir deye yollarımı öger mi

MUKİM BEYİM der ki ağalar mertler
Çayır çimen oldu konduğum yurtlar
Elleri badeli nâzenin hublar
Gelir deye beni dilde anar mı

O zaman amcası oğlu MUSLU BEY'e
acı bir fırkat geldi. Bulgarî sazını eline alıp
şu beyitleri söyledi:

Al üstüne türlü libas geyenler
Üç beş adamlara benim deyenler
Kara çadır kurup şarkı döğenler
Hani nerde o koç yiğitlerimiz

Kara dağlar bir sualım var sana
Sana konup göçenleri ansan a
Arap atlı yiğitleri sorsana
Görüküyor gözü kanlı değimiz?

Öterse de bozuk ötsün bağlama
Hançer ilen dertli sinem dağlama
Kömür gözlüm bizim için ağlama
Hakkın emri ayrı düştü yolumuz

Uzun yaylalarda konup göçerken
Ağır yükü mayalardan çözerken
Al sofraya türlü nimet dizerken
Bakın görün nice oldu halimiz

MUSLU BEY idim hükmüm yörürken
Koç yiğitler hizmetimi görürken
El peңgede divanıma dururken
Şimdi sözüm tutmaz oldu kulumuz.

Muslu Bey bu beyitleri söyledikten sonra
gördü ki Gökyüzünde bir bölük durna uçu-
şur, onlara karşı şu destanı söyledi:

Bir ziyaret edin Veyselkarani
Ala göz üstünde kaşa bak durnam
Çok olur meşede alıcı sesi
Şahan dedikleri kuşa bak durnam

Aynaroz Gölünün suyu durulmuş
Görenlerde canlı candan vurulmuş
Meşayihler mencilisi kurulmuş
Girmişler halkaya coşa bak durnam

Yumurtanız kavruluyor tavada
Her zaman da kalmazsınız yuvada
Bir vakit da samah tutun havada
Düz ovası vardır MUŞ'a bak durnam

Muslu Beyim der ki gel bizim ile
Korkarım ki sen de düşersin dile
Yayladan kalkınca çekilin çöle
Son güz mevsiminde kışa bak durnam

Abbas Paşa ile döğüş eden aşiret ikiye bölündü, hem de başlarında reisleri yoktu. Döğüş etmiye takat getiremediler bir araya gelip ittifak ettiler, İskenderun'da sürgün olan Mehmed Beye mektup yazıp çağırdılar: "Amcan Firuz Bey Aceme gitti. Abbas Paşa ile biz döğüş ediyoruz, sen de gelüp biez reis olasın diye yazdılar" Mehmed Bey bu mektubu aldı okudu, ciğeri sızladı, bozuk sazını alarak şu beyitleri söyledi:

Ağalar yad elin kahrı çekilmez
Sılayı vatani arzular gönlüm
Dağlar başı boran oldu sökülmez
Dedem yurdu çölü arzular gönlüm

Bu garip illerde tebdilim şaştı
Yad elin ikramı başından aştı
Aynaroz gölünde güveller uçtu
Culab'ı, ŞİRVAN'I arzular gönlüm

Her giş hazırlamış silâh atını
Zaman böyle olmuş fırsat kötünün
Gayretin çekelim ahti bütünün
Ahti bütün ili arzular gönlüm

Mehmed Beyim sazın eline aldı
Olanca aklın sevdaya saldı
Ağalar geride perişan kaldı
Aşiret ilini arzular gönlüm

O zaman Kılınç Oğlu da Mehmed Beyin yanında idi. Mehmed Bey bu beyitleri söyledikten sonra Kılınç Oğlu da şu beyitleri söyledi:

Gönül arzuladı bu gün sılayı
Biz gidelim kıla, kıla zarı hey
Yaş yerine gözlerimden kan gelir
Sağlı ilen yarı görsem bari hey

İskân Beyi aşk oduna yanyor
Şam'a kurmuş pervaneler dönüyor
Aynarozu bir çok güvel iniyor
Bir sulakta avlatalım yarı hey

Akça kaleye beyler çıksın otursun
Köme âşıkların cevri yetirsün
Kuzgun baş kaldırdı bazın götürsün
Elden evvel avlaşalım şikârı hey

Ağca Kale iskân yurdu beklesin
Kadir Allah kem nazardan saklasın
Kılınçoğlu methinizi eylesin
Hepinizin gönlü görsün kârı hey

O vakit Kılınçoğlu ile Mehmed Bey Erhanlı Beylerinden destur alıp aşiretlerine yetiştirtiler. Mehmed Beyi aşiret reisi dikti, Abbas Paşa ile döğüşe giriştiler. Aşiret iki bölüğe ayrılmıştı, Abbas Paşaya güç yetiremediler, aşiret dağıldı. O zaman Mehmed Bey şu beyitleri söyledi:

Kadirli, Haydarlı çıksın bir yana
Araplı çilleyi tuttu arslana
Hele bakın nitti böyle zamana
Dağittın Culab'ı sen Abbas Paşa

Ulaşlı, Gündeşli tırada (Mübareze) insin
Toronlan şark evi yerde dursun
Gazili, Bayındır hazırlık görsün
Dağittın Culabı sen Abbas Paşa

Eveli gelişim iskân olana
Şahbaz ata binip girdim cevâlâna
Hele bak savrulan toza dumana
Dağittın Culabı sen Abbas Paşa

Mehmed Bey der ki büküldü belim
Dağıldı kabilem kısıdır dilim
Yaz bahar ayında solgundur gülüm
Dağittın Culabı sen Abbas Paşa

Abbas Paşa harbinde Abuseyf -Şimdi Siftek tarafında bir Türkmen aşireti-in söylediği türkü:

Kır ata binince tosun boyunlu
Sırma poçulu da kantar geyimli
Döğüşe girince arslan oyunlu
Çöllerin arslanı hani Ebuseyf

Kır ata binince başında fesi
Gül yüzlü gelinler çekiyor yası
Halil'in, Murad'ın arslan babası
Çöllerin arslanı hani Ebuseyf

Kır ata binince cıdası zağlı
Çifte küheylanlar tavlada bağlı
Darbını çekemez Taylı Mavali
Çöllerin arslanı hani Ebuseyf

Kır ata binince sanarsın vezir
Nereye dönerse zorbası hazır
Çağrışır Yummalar yetişsin Hızır
Çöllerin arslanı hani Ebuseyf

Gelelim hikâyemize: Büyük Kılınç Oğlu bu kavgaların önüne geçmek istedi, çünkü Mehmed Bey gençti, işi çeviremiyordu. Kılınç Oğlu, Abbas Paşa ile görüştü; gönlünü yaptı. Aşireti kurtardı. Otuz üç tane: Seyre, Seklâvi, Hamdanî, Cıdra cins atlarından Abbas Paşa'ya hediye eyledi. Paşa da bu aşiretten memnun kaldı. Aşiretin peşini bıraktı. Mısra döndü. Bu işlerden sonra aşiret her biri bir tarafa dağıldı. Antep'ten ilerde fırat nehri arasında Bereğli (Barağlı?) aşireti otururdu. Rışvanlar bunlarla dögüş ettiler, bereğli aşiretini çok kırdılar. Sağ kalanları da kaçtılar. Bereğlinin yerlerini ellerinden alarak oturdular. O vakit Rışvanlar 12 boydu. On iki boyun üstünde Mir Miran dedikleri HACI BEDİR BEYİN OĞLU HANZO vardı. Bereğlilerle Rışvanların kavgasında Hanzo Rışvanların reisi idi.

Abbas Paşa dögüşünden kurtulan iskân Türkleri bu kavgadan fırsat bularak Rışvanların üstüne yürüdüler, dögüşe başladılar Rışvanları çok kırdılar. O zaman Behisni de Cerit Bekir adlı bir yiğit vardı. Karısı Sitti Hanım ağzından Rakka gazilerine Kul-Sait şu destanı söyledi:

Rakka illerinden gelen gaziler
Bir haber duydum aslı var mı ola
Eğer gerçek ise kırdı belimi
Öldü derler Cerit Bekir Öldü mü ola

Yolumuz bağladı bir kara bulut
Öldü Cerit Bekir kırıldı kilit
Hani kürklü Kerim ile Bayındır Halit
Adana'da cellâtlara vardı mı ola

Gün görünmez oldu, kuzgundan kuşdan
At işlemez oldu yatan ileşten
Kaleler yaptılar kesilen baştan
Behisni sokakları kanla doldu mu ola

Kul Said'im der ki elden bulmadım vefa
Hükmümüz geçerci ol kaftan kafa
Kıyas, Hacı İnal oğlu Hacı Mustafa
Alayları bölük bölük böldü mü ola

Bu kavgalardan sonra Rışvanları Nurhak dağına çıkardılar. Oradan bir bölüğü Erciyes dağına göçürüldü; Nurhak dağında Rışvanlar Ulaşlı Beyi Cin Yusuf'la dögüşe girdiler. Kul Sait orada şu destanı söyledi:

Mehmed Bey olsun iskânın başı
Şol Bedir uşağı kurtlar yoldaşı
Gelin kürde koymayalım bu işi
Gayretimiz çeken gelsin Beydili

Hacı Âli oğlu atına binsin
Şit Oğlu demir donlar giyinsin
Kıyas'la Bayındır çarkacı insin
Gayretimiz çeken gelsin Beydili

İsa Oğlu ele aldı bayrağı
Anlara yol oldu Nur Hak dağı
İsmarlayın gelsin BEYDİLİ BARAĞI
Gayretimiz çeken gelsin Beydili

Kul Said'im der ki çoktur sözüümüz
Düşmana karşı varmak fikrimiz
Atadan Dededen Türküz hepimiz
Gayretimiz çeken gelsin Beydili

Esdı deli poyraz bulandı hava
Evvel kanlı mısın sen Çukurova
Aşiret seni ister gel Bekir ağa
Haykırdı meydana girdi cin Yusuf

Ömründe sevmezdi Araplan Kürdü
Getirdi çadırı karşıma kurdu
Bin beşyüz atlıya bal kılınç girdi
Haykırdı meydana girdi cin Yusuf

Cin Yusuf'un evi keçi kılından
Çin Polat kılıcı inmez belinden
Bütün Rışvan kan ağladı elinden
Haykırdı meydana girdi cin Yusuf

Omuzunda cıda belinde satır
Kestiği kelleler taş gibi yatır
Kaçma Bekir Ağa salâvat getir
Haykırdı meydana girdi cin Yusuf

O zaman Rışvanları ADIYAMAN, HİDIR SULH, CELKEN taraflarına çıkardı-

lar. O zaman Rışvan Beyi Hanzonun karısı Rahime Hatun İskân Türklerinin önüne çıktı. Çünkü Celken'in yakınlarında Şehler hanı ağzında Rışvanlar evlerini bırakıp kaçmışlardı. Büyük Kılınç Oğlu Mehmed Bey, Ter-yaki Murtaza Bey Borbudak Oğlu, Ulaşlı Cin Yusuf İskânın başında olarak duruyorlardı. Kılınç Oğlu, Rahime Hatundan sordu: "Rışvan nerededir kadın?" dedi. Kadın cevap vererek: "Rışvan önlüğümün altındadır!" dedi. O zaman büyük Kılınç Oğlu: Rışvan'ı Rahime Hatuna bağışladım." diyerek aşireti geriye döndürdü. Rışvan'ın bir kısmı Adana Valisine sığınmıştı. Adana Valisi, Rışvan'ın yardımına geldi. Ve geriden Türkmen aşiretini kırmıya başladı. Türkmenler çok döğüş ettiler, valinin maiyetini bozdular. Adana valisi üzerine doğru Gâvur dağından aşır gelirken Kılınç Oğlunun söylediği türküdür:

İlgit ilgit esen garbi yelleri
Gâvur dağı duman derler duman mı
Deli gönlüm ne kaynayıp coşarsın
Yine bugün cünunluğun zamanı

Bir od düştü can evimde yanıyor
Dostum ağlar düşmanlarım gülüyor
Kitabın dediği günler geliyor
Bilmem devir dönmüş ahir zaman mı

Evvel bahar yaz ayları doğunca
İki hasret bir birini bulunca
Mali mülkü verip uryan kalınca
Bire düşman sana karşı komam mı

Kılincım da der ki kendi işimde
Zalım engel ayrılmıyor peşimde
Keskin kılıç ile dağlar başında
Yaradan'dan başka kula aman mı

Adana valisini bozup geri döndükten sonra Tolun Oğlu Ahmet Beyin soyundan gelen BARAK İNAL şu beyitleri söyledi:

Söyleyin efendime gelsin bu gün
İçmişim doluyu firkatım yeğin
Elinden alırım sancağın tuğun
Tolun Oğlu derler bana dünyada

Küçük doru yorgun cenge varılmaz
Âli Osman Oğluna karşı durulmaz
Sözüm tutun bu kelleler verilmez
Tolon Oğlu derler bana dünyada

Yadigâr Oğlu dersin yiğitler başı
Erlük işlemedir her daim işi
Şit Oğlu Vahap kara gün yoldaşı
Tolon Oğlu derler bana dünyada

Yadigâr Oğlu'nun atı boşandı
İndi yağırını yere döşendi
Kılincı kalkanı İnal kuşandı
Tolon Oğlu İnal derler bana dünyada

Bunlar geri geldiler. Aynalaruz, Culap Akçakale taraflarına yayıldılar. Büyük Kılınç Oğlu öldü. Mehmed Bey de öldü. Ter-yaki Murtaza Bey de Hak rahmetine kavuştu. Şimdi KIYAS HACI İNAL OĞLU aşirete reis oldu. Aşireti bir vakit idare etti. AMUK, İSKENDERUN ANTAKYA taraflarında Erhanlılar otururlardı. Erhanlı Ömer Beyin Adile isminde bir güzel kızı vardı. Civarlarında oturan Mavalı Beyinin oğlu Şerif Bey bu kızı cebri olarak o zaman bütün İskân Türkleri birleşip Mavalılarla döğüş ettiler. Çok savaş oldu, çok adamlar öldü. Mavalı Beyinin oğlu Şerif Bey Firuz Paşaya sığındı. Firuz Paşa gayrete gelip Mavalı aşireti ile bir olup Culap Aynaroz taraflarında oturan İskân Türkleri ile döğüş ettiler. Türkmenlerden de çok adam telef oldu. Hacı İnal oğlu Hacı Mustafa'yı tuttular Firuz Paşa tarafından öldürüldü. Ölürken şu ağıdı söyledi:

Ben evimi şu Yozgat'tan getirdim
Sayvan kurdum şu Culaba oturdum
Efendimsin hizmetini yetirdim
Ha işimde kusur koydum paşa ben

Arabınan Kürtilen ben de gitmedim
Eski ettiğimiz şimdi etmedim
Sana gelen tuğu alıp satmadım
Ne işimde kusur koydum paşa ben

Şekvacımı geldi Araptan Kürtten
Bir imdat olursa oğlum Murattan
Mevlâm beni kurtarırsa bu dertten
Geçiririm mızrağımı taşa ben

HACI İNAL OĞLUYUM söylenir namın
Erlik dâvasında artıyor gamım
Bir vakit deryada oynardı gemim
Düştüm şimdi boran ile kışa ben

Hacı İnal oğlu bu şarkıları söyledikten sonra öldü. Aşireti dağıldı. Firuz Paşa Mavalı Beyi Şerif Beyle beraber Urfa'ya doğru döndüler. Firuz Paşa Urfa yolunda bir hayrat yaptırdı. Şerif Bey de Urfaya bir kapı yaptırdı. Bunlara Firuz Paşa hayratı ve Beykapısı diye nam taktılar.

Hacı İnal Oğlunun Türkmenleri bozgun olarak: Konya, Sille, Akşehir, Kırşehir, Nevşehir, Sivas, Yozgat taraflarına dağıldılar. Bir müddet oralarda kaldılar. Yavuz Sultan Selim'in Acem seferine kadar...

Yavuz Mercidabık'ta harbederken bu Türklerin başında Kadı Oğlu Yusuf Paşa kumandandı.

Hamada, Humusda İskân Türklerinden Kılınç Arslan sülalesinden gelen Kılınç Oğlu'nun oğullarından Küçük Kılınç Oğlunun söylediğidir:

Hey ağalar yine derdim var benim
Aşk dalgası ayrılmıyor serimden
Yavuz burda yok ki halım arzedem
Halka beyan edemeyom arımdan

Bir giderim bir arkama bakarım
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Bir ah çeksem bu dağları yakarım
Zerre kadar sıçarsa narımdan

Kılınıcım da elin dilinden bilmem
Bu yalan dünyada şad olup gülmem
Hama, Humus sende eğlenip kalmam
Nice cenazeler kaldı gerimden

Küçük Kılınç Oğlu bu beyitleri söyledikten sonra Batman Oğullarından Daş Baş Oğlu da şu destanı söyledi:

Seksen Dört bin evlen iskân olanda
Nice kara günler gördü Beydili
Kadı Oğlu Yusuf Paşa gelende
Göçünen düşmana vardı Beydili

Şeyh Oğlu da devre çalma kalemi
Beydili'nin ünü tuttu âlemi
Bayraktar Şit Oğlu Hüseyin Çelebi
Çarhacınız Cafer Oğlu Beydili

Bir haber salsam Şark Evi ırak
Böyle kara güne çok yiğit gerek
Bayraktar yıkıldı yetişti Barak
Tayi Mavalıyı sürdürü Beydili

Daşbaş Oğlu kendi söyler özünden
Beydili'ler ölü atın bazından
Ala bacak Çetelle'nin düzünden
Bir çok Arap Oma dikti Beydili

Bundan kerri Hama ve Humus'dan İskân Türkleri çekildi. Geldiler yine eski oturdukları Culap, Aynaroz taraflarına yerleştiler. Orada bir zaman oturdular, rahat yaşadılar. Bir tarihte Milli Aşiretleri -Kürtler- bunlarla döğüşe kalkıştılar. Hacı İnal Oğlu öldükten sonra başı boş kalan aşiretin halinden anlatalım:

Firuz Beyin zamanında onun darbesini yiyen Milli aşiret reisi TEMO'nun eline fırsat geçti. Atalarının intikamını almak için bu İskân Türkleri ile döğüş etmeye geldi, döğüştüler, bu aşireti çok ezdi. Perişan olarak bozuldular. Telbeşir kalesine çadır kurdu, bir müddet oturduktan sonra Temo geri çekildi. O vakit İskân aşireti bir araya derlenmeye toplanmaya başladılar, çöldeki olan Türkler geri döndükleri zaman aralarında kavilleştiler. Namlı, ünlü yiğitleri seçtiler, Arap Geys aşireti ile bir oldular. El Ubeyd aşireti de yardımda bulunarak 500 atlı birlikte Milli İbrahim Paşa aşiretinin üzerine yürüdüler. İskân Türklerinin başında reis Kara Kasım Ağa idi. Seçilen yiğitler şunlardı: Hacı Ali Oğlu Çil İbrahim, Torun Oğlu Köse Üveys, Araplı Cozan, Kes Oğlu Affar. Bunlar o vakit zırh giyerlerdi. Bunlar Milli Aşireti üzerine yürüdüler. Milli Aşireti de bunlara karşı şu yiğitleri seçmişti: Cilo Güzel Hatun, Şarkıyan Derviş Abdi, Kardeş Sadun, Mahmut Oğulları iki kardeş, döğüşte Türkmenler bunları kırıp geçirdiler. Milli yiğitlerinin kellelerini cıdaların başına bağ-

ladılar. O vakit Kasım Ağa ile Temir Paşa'nın müşterek söyledikleri destan:

Temir Paşa:

Ülen Kasım Ağa seni çok bozdum
Evel böyle değildin yenile azdın
El Ubeyt şeyhi yardımcınızdı
Gözün yaşı sel, sel oldu dört yana

Kasım Ağa:

Ülen Temir Paşa kararım oyun
Kurdu görünce de dağılır koyun
Kelleler kesip kan dökmek huyun
Kasdeylerim nice şirin cana ben

Temir Paşa:

Sana derim sana hey Kasım Ağa
Çık konuşam eğer mertsen meydana
Askeri tutup karşı gelmişsin bana
Ne mümkün ki Dağ taş bana dayana

Kasım Ağa:

Ülen Temir Paşa ben kılınç astım
Şükrolsun Hüda'ya yağtayı basdım
Var metheyle Beydili'nin cıdasın
Arslan gibi girişirler meydana

Temir Paşa:

Temir Paşa derki aman diyemem
Yaradandan başka kimseyi bilmem
Canım sağ iken ben intikam koymam
Mukadderim yazılmıştır fermana

Kasım Ağa:

Sana derim sana ey Temir Paşa
Askerim sığmıyor dağ ile taş
Süre süre seni düşürdüm Muş'a
Muş'da duramadın ulaştın Vana

Temir Paşa:

Ülen Kasım Ağa laf etme yeter
Seni ederim Hacı Beyden besbeter
Senin İbeyli'ne Şarkıyan yeter
Az kaldı katarım tozun dumana

Kasım Ağa:

Ülen Temir Paşa beni bildin mi
İntikam koymadım sen de gördün mü
Kestiğim kelleden ibret aldın mı
Aynaroz gölleri boyandı kana

İSPİRİM der ki Beylerin cengi
Hızır Aleyhisselâm yardımcı kendi
Her biri ZAL OĞLU RÜSTEM'in dengi
Emanet ettiler gani Süphan'a.

(Türkmen menkibesinde Ağca Kuğu):⁴⁴

902 de İlbeylilerin başı olanlar: Yusuf Bey, Hüseyin Bey, Himmət Bey, Yeğen Bey, idiler. Yeğen Bey Yusuf Beyin oğlu idi. Türkmen kızlarından olan AĞCA KUĞU adlı bir kızı Yeğen Bey zorla aldı. İskân Türkmenleri bunu çekemediler, hep birlik oldular. Elbeylilerin üzerine yürüdüler. Yeğen Beyi tuttular, boynu toklu -Yani Zincirli- olarak mapusa attılar. Mapusanede öldü; CİHAN ALİ adındaki âşık ol vakit şu şarkıyı söyledi:

Bizim ilde bir Osmanlı türedi
Er olanlar kendi korksun başından
Yeğen Beyim İlbeyli'nin gülüdür
Onu süal idin bülbül kuşundan

Tok boynunda sıkılmaz mı canların
Kuru yerde ağrılmaz mı yanların
Türkmen kızı yaşlı bayram günlerin
Gül bitirir gözlerinin yaşından

Himmət Beyim arzuluyor ilini
Yusuf Bey de gözetliyor yolunu
Yeğen bey de solduruyor gülünü
Ağca Kuğu ayrı düştü eşinden

CİHANLI ALİ dediceğin olmadı
İki hasret bir birini bulmadı
Yola bakın gelip giden olmadı
Hele bakın ŞİH YAPRAĞIN başından⁴⁵

⁴⁴ Mukaddimede yazdığımız Ülkü makalesinde Budala adlı şairin Hasan Dede menkibesi ile ilgili şiirlerinden birisi "Akca Kuğum sen mi indin göllere" mısrağı ile başlıyordu. Biz bu Akca Kuğu tâbirini o vakit mitolojik bir vasıfla tasvir etmek istemiştik. Halbuki onun bir Türkmen kızı olduğu şimdi anlaşılıyor.

⁴⁵ Şih Yaprak: Halepte kışla mevkiinde bir yer. (Aceba bu Şih Barak olmasın?)

Yayla başı Hasan ağa da şu beyitleri söyledi:

Öğle ile İkindinin alından
Av da gelmiş Tor balaban elinden
Yıkılası kara dağın salından
Av ederken ben yavruyu aldırđım

Alları var benek benek yüzünde
Arzumanım kaldı elâ gözünde
Yıkılası İlbeyli'nin düzünde
Av iderken ben yavruyu aldırđım

Hasan Ağa der ki gözüm ağlarda
Konca gülü deremedim bağlarda
Yıkılası yüce yüce dağlarda
Av iderken ben yavruyu aldırđım

Hüseyin Beyi de tuttular tepesinden
yüzdüler. Hüseyin Bey o halde şu beyitleri söyledi:

Hey ağalar karlı dağın eteği
Kırıldı kalmadı İlbeyli'nin peteği
Vezir konalgası arslan yatağı
Vezirlere somat çeker elimiz

Hani bizim arslanımız kurdumuz
Bulunmadık bir arada dördümüz
Bura bizim baba dede yurdumuz
Bir vakitte ıssız kalsın ilimiz

Zülfü gediğinden aştı yolumuz
Perakende oldu bizim elimiz
Dilfir ovalara gedip konunuz
Şimden sonra bom boş olsun şartımız

Sakin olun yerinizden kalkmayın
Yeter artık yüreğimi yakmayın
Kavım kardeş hatırını yıkmayın
Benim gibi yüzülmesin deriniz

Hüseyin Beyim der ki beni yüzdüler
Alay tutup etrafıma dizdiler
Hele bakın İlbeyli'yi bozdular
Şimden sonra pesent olsun haliniz

Birecik'te Türkmenlerden bir namlı
yiğit vardı. Adına Bedir Oğlu derlerdi. Bedir
Oğlu Birecik müsellimi tarafından öldürül-
dü. Bunun için aşiretinden bir âşık şu yakı-
mı söylemiştir:

Benden selâm edin çöldeki beye
Eveli hükmümüz geçerci dağa
Aşiret seni ister gel Kasım Ağa
Alalım hayfını Bedir Oğlu'nun

İki atım var birisi yedek
Beydili yurduna RAKA'ya gidek
Birikin aşiret bir kavil edek
Alalım hayfını Bedir Oğlu'nun

Raka'yı dersen Beydili yurdu
Nice vezirlerin darbını gördü
Beserek arslanı çölün BOZKURDU
Alalım hayfını Bedir Oğlu'nun

Araplı Saydı dersen karlı dağ hali
Kel kocayı dersen isbatı belli
Sen Kasım Ağa'sın vezir üç tuğlu
Alalım hayfını Bedir Oğlu'nun

Bir haber alamadım Beydili'den
Hayfoldu belliden
Boklu Birecikte it Müsellimden
Alalım hayfını Bedir Oğlu'nun

Kara Kasım Ağa öldükten sonra
aşiretler ayrıldı. Türkmen aşiretlerine Hacı Ali
Oğlu reislik yaptı. BARAK AŞİRETLE-
RİNE KASIM AĞANIN OĞLU İDRİ-
SİN OĞLU KASIM AĞA 1248 de reis
oldu. Kasım Ağa soyundan gelenlere KA-
SIMLI dediler. Bu Kasımlılar: TAŞATAN,
ÇEPPEL OMERNE, AK PINAR, KIRK
MAĞRA, AVŞAR bucaklarına yerleştirildi.
Damlar inşa ettirerek köyler kurdular.

BARAKLAR ise BOMBUÇ, BİRE-
CİK, NİZİP, ANTEP, ÇUKUROVA, SAM
DAĞlarında yerleştiler. Diğer Türkmen-
ler; Antep'in cenubunda, Kilis çevrelerinde,
Halep BAB civarlarından Hama'ya kadar
yayıldılar. Bunlar yerleştikten sonra BA-
RAKLAR İdris Ağanın oğlu Kasım Ağa
zamanında 2 kısma ayrıldılar. Ayrılan kıs-
mın birisi: (KÜRDELİ OYMAĞI) idi; bun-
ların başlarına HAYDAR AĞA reis oldu.
Fakat Haydar -Ağa ile Kasım Ağa arasında
benlik dâvası oldu. Halepte Süleyman Pa-
şa'nın valiliği zamanında Haydar Ağa çok zen-
gin ve hânedan bir adamdı. Bu yavuzlukla
Halep valisi olan Süleyman Paşaya Kasım

Ağa aleyhinde tesir yaptı. Süleyman Paşa Kasım Ağa'nın Payas'a sürgün edilmesi emrini getirtti. Kasım ağa ise bu dâvâdan kurtuluş çaresini bulmak için Fırat nehrine yakın olan Çakır Oğlu Köyünde, Yarımca, Ümmetlik, Kafracık, Keklice, Karacurun, Zührecik, Koyunbat köylerinde oturan Barakların ileri gelenlerinden ve Kara Kozaklı Çakır Oğlu Tahir Efendiyi yanına alıp Halep'te vali bulunan Süleyman Paşa'nın yanına vardıklarında Tahir Efendi şu manzum istidayı Paşaya verdi:

El-aman efendim Süleyman Paşa
Ayağım babına car diye geldim
Şu dertli sinemi saldım ataşa
Hararet söndürür kar diye geldim

Mevlâm sana sağlık saltanat versin
Hacei Hızıra ellerin ersin
Ben bir derde düştüm şâhım ne dersin
Kerem et efendim yar diye geldim

Kanlı yaşlar döker çeşmi siyahım
Arşı azamete çıkar bu âhım
Müşkülüm hal eyle ulu penahım
Bol dünya başıma dar diye geldim

Efendim sultanım ben düştüm ara
Kara bağrım yanar döndü bir nara
Kul Tahir'im senden umar bir çare
Selvi boylum var diye geldim

Tahir Efendi bu istidayı paşaya vermek için saraya giderken bir güzel görür. O güzel için şu beyitleri söyler:

Halep'te bir güzel gördüm endamı çınara
benzer
Görenler salâvat verir elâ göz hummara
benzer
Aslı belli illeri var ne şirince dilleri var
Kapısında kulları var kendisi hünkâra
benzer

Tahir'im oldum zarici ebrular döver
kuluncu
Koynunda yafa turuncu huriye gilmana
benzer

Bap ve sacur aralarına Türkmenler yerleşip yavaş yavaş ev bark yapmaya başladılar. O çevrede oturan Arap aşiretlerinden: Beni Said, Gunnaç, Ebu Sultan aşiretleri Türkmenleri çekemeyip onlarla döğüş ettiler. Türkmenlerin Bekmişli oymağından Hacı Ali Oğlu Mustafa Paşa zamanında Türkmenleri Araplar bozdu. Mallarını yağma etti, kendilerini kaçırttı. O zaman yan yana bulunan İLBEYLİ ve BARAK Türkmenleri birleştiler Arapların üzerine yürüdüler. Araplar da 32 aşiret birleşmişti. Döğüş sonunda Arapları kaçırıp çok mallar, ganimetler aldılar, çok adamlar telef ettiler.

Türklerden Hacı Ali Oğlu Mustafa Paşa araplardan da Abu Hüseyin şu şiiri müştereken söylediler:

ARAP TÜRK KAVGASININ DESTANI

Boynu uzun sançtılar dağ gibi yatar
Fitilli Şişhane top gibi öter
Alınan esirler Amuk'ta satar
Sandıkta saklanan şamlar benimdir

Temrin demir mızrak kablardan aşar
Çopura gören develer kan işer
Kara Ali elde güzünü dişer
Tenha orduların eli benimdir

Çoşar Şeyh Samud'um ateşe girer
Dervişler dervişim Cim Polat giyer
Camaatım taburlara at koyar
Böyle camaatın kulu benimdir

Hasan İsmail yiğitler başı
Osman Bey de çıplak eder savaşı
Mustafa Paşa da hanlar ulaşı
İleşe saplanan nallar benimdir

Albustanlar ceyran gibi hoplaşır
Ganayımlar uçkur gibi çitleşir
Elhamdunlar nizam gibi toplaşır
Kim durur uğruma sacır benimdir

Kara Şehli'nin konalgası vasılı
Beni Suud ilen kurduk fasılı
Yüz atlıya karşı koduk hasunu
Dayan Ebusuut gelen Beydili

Vaktına hazır ol Abu Hüseyin
Anı dillendiren diller benimdir
Cebel Sem'an Has dağından, Amuk'tan
Harp için işlenen yolar benimdir

Abu Hasan der ki gelsin göreyim
Çatal yürek yakan eller benim dir
Yağlansın cıdalar bilensin şılga?
Kavgaya sağılan kollar benimdir

Koyunum çoktur çıkmaz yazıya
Halebi doyurdum emlik kuzuya
İki deve verdim avcı tazıya
Çeker hortumunu filler benimdir

Abu Hüseyin der ki katline ferman
Tez eyle Beydili derdine derman
Al unu Türkmeni dilerim kurban
Haber anlamayan döller benimdir

Mustafa Paşam der ki gelsin karşıma
Kurban diler ise düşsün peşime
Felek uğradırsa er savaşıma
Adam şaklabanı kullar benimdir

Melek Paşa'nın harbinden sonra Beydili
Türkleri TÜRKMEN BARAK olarak Fı-
rat nehrinden Kilis'e kadar iskân edildiler.
Burası hâlâ şimdiki oturdukları yerdir.

Teryaki Kasım Ağa öldükten sonra oğ-
lu İdris, oğlu Kasım, oğlu İsmail, oğlu Ah-
med Ağa gününe kadar bunlar Barak aşire-
tine reislik yaptılar. İdris zamanında bu aşire-
tin hükümete uygunsuzluğu görülmüş Yoz-
gat'tan ÇAPAN OĞLU'nu bu aşiretin islâ-
hına göndermişler. Çapan Oğlu geldiğinde
yetmiş kişi yalnız Barak olarak kesmiş, aşire-
ti islâh eylemiş. O sırada bir ünlü Kozan
Oğlu varmış. Barak ve Türkmenlerin islâ-
hından sonra Çapan Oğlu Kozan Oğlu'nun
üzerine varmış, onunla harp eylemişti. Bu
harpte ikisinin söyleştiği destandır:

Çapan Oğlu:

Şu dağlarlan nedir sizin zorunuz
Telef ettin elliginiz varınız
Benim sözüm sana değil yalnız
Dört köşeyi bir nizama dıkman var

Kozan Oğlu:

Ben Kozan Oğlu'yum giderim başa
Ata babam kârı çıkmak savaşa
Çapan Oğlu yorulduğun hep boşa
Kılınç kalkan kollarıma takmam ben

Çapan Oğlu:

Çadır kurar buralara otururum
Askerimi şu Yozgat'tan getiririm
Nara vurur seni burda bitiririm
Bir niyetim SİSE doğru çıkmam var

Kozan Oğlu:

Bana derler zorlu Kozan Oğlu
Hasmım Sarı Ali bilirim onu
Adam arslanıyım yutarım seni
Senin gibi bir kaç beyler yutmam var

B Ö L Ü M : IV

(Çakır Oğlu İbrahim'in elindeki tarihçe
defterinde tesadüf edilen perakende satır-
lar, destanlar.)

Cezire tarafında bulunan Karatuzak kö-
yünde otururken Barakların perişan hallerine
karşı Çakır Oğlu Sofu İbrahim'in söylediği
destan:

Yücesine çıktım seyran eyledim
Yar ile gezdiğim iller perişan
Yüreğime firkat düştü ağlarım
Bir ben değil cümle diller perişan

Kahpe felek kıyma bana yazıktır
Çok gurbetlik gezdik bağrım eziktir
Virandır ilimiz bağlar bozuktur
Bülbülün konduğu güller perişan

Kolumuza konmaz oldu bazımız
Bir kötüye geçmez oldu sözümüz
Öter iken ötmez oldu sazımız
Almıyor perdeler teller perişan

SOFU İBRAHİM der ki binelim ata
Cidalar saplarık adama ete
İlimiz düşürdük diyar gurbete
Altı Arap atlı beyler perişan

Teryaki Oğlundan:

Firuz Beyden Muslu Beye bir selâm
Gelsin buralardan gidelim dedi
Bu Abbas Paşadır karşı durulmaz
Vakitken arayı açalım dedi

Şit Oğlu der ki ciğerim dağlı
Yukarı kalede kolları bağlı
Sende Firuz Bey ben vezir üç tuğlu
Gelin birer candan geçelim dedi

Musa Şeyh Oğlu der ki ben de varayım
Göçü çekip karşısına durayım
Hırsız tutup ele vereyim
Yahşi yamandan çekelim dedi

Defler Oğlu der ki Osmanlı kanda
Altımda kır at demir don bende
Hepiniz bir olmuş cehdiniz bende
Gelin buralardan göçelim dedi

Teryaki Oğlu der ki bir geldim dünyaya bir
daha gelmem

Yaradandan başka kimseyi bilmem
Vallahi ölürüm bir çoban vermem
Al kanı çöllere saçalım dedi

Dedem Oğlundan:

Toplandı aşiret geldi Culaba
Firuz Beyim yurdu başbend değil mi
Emroldu Beylerden konduk yan yana
Hacı Ali'nin yurdu seylân değil mi

Hacı Ali'den aşağı budak düzüldü
Bend sahibi isim isim yazıldı
Orda Berk Ağa'nın keyfi bozuldu
Bayındırın yurdu Koncan değil mi

Yer verdiler Ulaşlı'nın beyine
O da kondu Berk Ağa'nın sağına
Beyler çıktı akça kale dağına
Tolonların yurdu Şirvan değil mi

Dedem Oğlu haymaların kurulsun
Yenilsin içilsin sohbet sürülsün
Açılsın bayraklar cida vurulsun
Horasan'dan geldik iskân değil mi

(BARAKLAR ARASINDA KARACA- OĞLAN MENKİBESİ)

-Çakır Oğlunun defterinden yazılmıştır-
Karacaoğlan İskân Türklerinden ve BA-

RAK AŞİRETİ'ne mensup olan KEMER-
SİZ OĞLU TERLEMEZ'in oğlu idi. Ak-
pınar köyünde otururdu. Bu köyün yakının-
da da KEKLİCEK adında bir köy vardı.
Karacaoğlan'ın Yakup adında bir yeğeni var-
dı. Yakup Keklicek köyünde Turna adlı bir
kızı seviyordu. Karacaoğlan Yakup'un sev-
dasına vakıf olunca sevdiği kızın yanına gi-
dip şu türküleri söyledi:

Bitti mi ola Şam elinin gülleri
Açtı mı ola Siyeç'inden dalları
O sefil Yakub'un şirin dilleri
Yakub sana selâm saldı Turna kız

Bitti mi ola Şam elinin lâlesi
Gitti mi ola elâ gözün sürmesi
O sefil Yakub'un telli turnası
Yakub sana selâm saldı Turna kız

Turna ne gezersin Kekliceğin dışında
Zagal avcı gezer senin peşinde
Uzak değil Akpınarın başında
Yakub sana selâm saldı Turna kız

Karacaoğlan gezer Kekliceğin dışında
Gündüz hayalinde gece düşünde
Yeni girmiş on üç on dört yaşında
Yakub sana selâm saldı Turna kız

Aydın göçebelere Toros yaylalarına
çıktıklarında İskân Türkleri de yaylaya kon-
muşlardı. Karacaoğlan, Aydın göçünde yerli
olan bir kıızı sevmiştir. Aydınlılar yayladan
dönerken Karacaoğlan'ın sevdiği kıza söy-
lediği türkü:

Benden selâm edin Aydın iline
Alnı top perçemli mayalarına
Bizim elde çakır, doğan eğlenmez
Yavru şahan konsun kayalarına

Yiğidin alınına yazılan gelir
Nerde güzel görse eğlenir kalır
Ak göğüsü gören imansız ölür
Anan düğme diksin sayalarına

Yüksek minarede temcit okunur
Eser garbi yeli yâre dokunur
Yarından ayrılan gül mü takınır
Sok beni zülfünün aralarına

Karacaoğlan der ki coş oldu heyler
Bu yıkık gönlümü gör kimler eyler
Ak göğsün üstünde püskürme benler
Yakışır kaşının karalarına

Türkmen Barak göçebeleri UZUN YAYLA'ya -Sivas taraflarına- vardıklarında Ceritli aşireti de beraberdi. Cerit aşiretinden Ayşe adında bir kıza Karacaoğlan göz koymuştu. Şu türküyü söyledi:

Ne güzel yaratmış o Celle Celâl
Yürü Ayşe'm yayla sana uygundur
Şol Bumuç Elinin ağca ceranı
Avcu elinden kovgun gelmiş yorgundur

Aslımız sorasan Cerit dağlıdır
Gören âşıkların aklın dağlıdır
Onbeşinde sarılmanın çağıdır
Gümüş kuşak ince bele uygundur

Kömür gözlüm seni bu ilde koymam
Çeşmin hayalini karşımdan ırmam
Seni bu illere hiç lâyük görmem
Böyle güzel bizim ile uygundur

Karacaoğlan der ki tükendi sözüm
Kız senin elinden geçirdim özüm
Türlü libas giymiş eldirmiş yüzün
Niçin dostum kumaşların solgundur

Karacaoğlan BARAK'ın İkizce köyünde Marziyalı Yusuf'un kızı Telli'yi severdi. Bir gün Telli kendisine kinaye bir söz söyledi. Bu söz Karacaoğlan'a ağır geldi, çünkü kız başkası ile şüphelenmişti. Karacaoğlan şu beyitleri söyledi:

Aşup aşup giden yârin yoludur
Güzel sevmek koç yiğidin kârıdır
Benim gönlüm has ebrişim telidir
Dolaşırsa açamazsın sevdiğim

Bizim iller dağ değildir meşedir
Telli kız yoluma gülâp döşedir
Benim gönlüm kaya değil şişedir
Kırılırsa yapamazsın sevdiğim

Karacaoğlan der ki gam yükünü getürme
Kötüleri meclisine yetürme
Kömürcünün dükkânında oturma
Ak üstün kara edersin sevdiğim

Tekrar Karacaoğlan'ın Telli kıza söylediği:

Haşarı da deli gönlüm haşarı
Ağladıkça elâ gözler yaşarı
Çöz çıkar saçını fesden dışarı
Eser garbî yeli zülfün nem alır

Dilek eyle kabul ola dileğin
Silinmiş hançerden ağdır bileğin
Çok salınma başı yeşil meleşim
El ârifdir yürüyüşünden hil alır

Evvel bahar yaz ayları doğunca
Kuru çaylar kenarını sel alır
Oğlan kızla bir araya gelince
Kız oğlana nergis verir gül alır

Karacaoğlan der ki eğlendim kaldım
Muhabbet yeğnimş ben yeni bildim
Osandım canımdan mezada verdim
İçinizde güzel yok mu kul alır

Karacaoğlan Kayseri taraflarından gezip gelirken yolu Çukur Ovaya uğramış. O civarda eski sevdiklerinden Emine adlı kıza görmek arzusu ile köyüne uğradığında Çukurova köylülerini hastalık içinde bitkin bir halde güne karşı oturur görünce geçmiş günleri hatırlıyarak şu beyitleri söylemiş:

İndim geldim Çukurova düzüne
Kışın bilmem eğlenilmez yazına
Öptüm sevdim yanağını yüzünü
Emine'nin saracak beli kalmamış

Bizim eller çayır çimen korusu
Aha geldi güzellerin sürüsü
Ölen ölmüş inileşir gerisi
Gel otur demeye dili kalmamış

Bizim eller çayır çimen yatağı
Gölünüz de güvel ördek batağı
Kırılmış arısı kalmış peteği
Yemeğe bir dalak balı kalmamış

Karacaoğlan torbalaban yetirir
Yiğitleri çifte silâh götürür
Meclisleri güne karşı oturur
Eğlenip duracak yeri kalmamış

BARAK TÜRKMENLERİ beraberlerinde gelen Türkmen aşiretleri ile Horasan'dan çıkıp Anadolu ve cenup ovalarına yayıldıklarında Karacaoğlan ne söylemiş:

Bana deli derler değilim tekin
Horasan elinden eyledik sökün
Sırtıma almışım gam, efkâr yükün
Düşüm gurbet ele götüremeyom

Çimen mi de deli gönlüm çimen mi
Bilmem devir dönmüş âhir zaman mı
Gözüm Şam'ı arzular gönlüm Yemen'i
Ben bu işe akıl yetiremeyom

Arafata çıkar ederler hacı
Başına vurmuşlar Mekke'de tacı
Ağ göğsün üstünde gülün ağacı
Diktim sitilini bitiremeyom

Bu yalan dünyaya geldim geleli
Tas tas içtim ağları sağ iken
Kahpe felek kıymetimi bilmedi
Viran etti mor sümbüllü bağ iken

Aradılar bir tenhada buldular
Yasladılar şivka dalım kırdılar
Yaz bahar ayında bir ot verdiler
Yandım gittim ala karlı dağ iken

Farımaz da deli gönül farımaz
Ağlamadan gözüm yaşı kurumaz
Şimdengeri benim hükmüm yürümez
Azil oldum güzellere bey iken

Karacaoğlan der ki yakın olana
Aklımı vermişim ben de talana
Sual edin bizden evvel gelene
Kimler varmış biz burada yok iken

Karacaoğlan Urum memleketlerini dolaşup geri dönerken Maraş'ın Büyük Gök-sun köyünde üç kız otururken görüp söylediğidir:

Yolumun üstünde üç kız oturur
Dünyalar durdukça durası kızlar
Allahdan umarım gelin olasız
Mevlâm muradınız veresi kızlar

Yolumun üzeri kızlar durağı
Silinmiş hançerden ağdır bileği
Hak yanında kabul ola dileği
Al yeşil gerdeğe giresi kızlar

Kızlar güzel amma aslı huridir
Yer yüzünü lâle sümbül bürüdür
Gasvetli gönlümün gamın arıdır
Karanlık kalbimin çırası kızlar

Karacaoğlan'ın Avşar kızlarına söylediğidir:

Avşar beylerinde bir güzel gördüm
Kozan arasına çeker göçünü
Elleri kınalı gözler sürmeli
Sırma ile karıştırmış saçını

Öpemedim altın ile tuncundan
Mis kokuyor zülûfünün ucundan
Gözünü sevdiğim senin ucundan
Bir kaç yıldır ben bekledim HAÇIN'İ

Sabahtan kalkar da dostunu öner
Altın saç bağısı topuğa değer
Yalnız kaş ile gözleri değer
Acem ülkesinin tahtı tacını

Karacaoğlan der ki eğlendim kaldım
Muhabbet şirinmiş ben yeni bildim
Sultan mezadından muradım aldım
Üç beş sene güzellerin bacını

(ÖKSÜZ OĞLAN MENKABESİ)

Çukurova köylerinde bir Öksüz Oğlan var idi. Babası öldü, amcası AVŞAR ALİ'nin yanında beslendi. Küçükten amcasının kızına nişanlamışlardı. Bu kız ile oğlan beraber-büyüdüler, yaşları on altı ile on yediye gelince Mucur memleketine gidip, orada Osman Bey oğlu derebeyi idi, Osman Bey oğlunun at ve beygir sürülerini Türkmen gazvecileri yağlamamıştı. Osman Bey oğlu bunların peşinde iken yüz süvari ile Çukurova'da Avşar Ali'nin evinde konuklandı. Avşar Ali'nin kızını Osman Bey oğlu görünce akli başından gitti, Avşar Ali'den bu kızı istedi. Avşar Ali de kıza danışayım diye cevap verdi. O

vakit karısı: “Osman Bey oğlu gibi adam bizim kızımızı istedi ise niçün vermezsin?” Avşar Ali dediki: “Ben bu kızı Öksüz Oğlana nişanladım, şimdi Osman Bey Oğluna nasıl vereyim?” Karısı: “Öksüz Oğlan bir-yetimdir, malı mülkü yoktur, biz kendisini besledik büyüttük, bu işe bir şey deyemez” dedi. Avşar Ali Osman Bey oğlundan kırk gün mühlet istedi. Osman Bey Oğlu da peki dedi, atlanıp Mucur’a gitti.

Gelelim: Öksüz Oğlan’ı amcasının kızı hal ve keyfiyeti anlattı. Osman Bey Oğlu’nun verdiği mühletten 35 gün geçmişti. Öksüz Oğlan’a sıkıntı basdı, can sıkıntısını gidermen için yakındaki bir köye gitti. Aradan 12 gün geçti gelmedi. Bu arada Osman Bey Oğlu gelip kızı aldı gitti. Öksüz Oğlan geri dönüp gelince bu felâketle karşılandı, ve şu yakımı söyledi:

Aha geldim gider oldum
Kömür gözlü yardan oldum
Bize bir ayrılık geldi
Ben yara yar bana doymadan

Gam efkâr aldı başımı
Hak artırdı ateşimi
Ben kime deyeyim düşümü
El duyup yara yoymadan

İçtiğim aşkın şerbeti
Gezdim diyarı gurbeti
Aldı o yârin kısmeti
Habeş benleri saymadan

Öksüz Oğlan gayri ölsün
Yâri yoktur kimle gülsün
Söyle yâr canımı alsın
Azrail elin koymadan

Öksüz oğlan bu firkatle Çukurova’dan kalkıp Mucur memleketine gitti. Suâl edip edip amcası kızının konağını buldu. Amcası kızını görünce şu ilenci söyledi:

Ağlayı ağlayı geldim kapına
Ben mail olmuşum senin yapına
Her yanını dertle maraz kaplaya
Bu sana az kuş olsun kız gelin

Fil yalası olsun senin gömleğin
Kaşıldıkça kan götürsün tırnağın
Yedi elti ile getsin örneğin
Bu da sana az kuş olsun kız gelin
Bana derler Öksüz Oğlancık
Yanların top top olsun yılcancık
Etini yesinler enikli kancık
Bu da sana az kuş olsun kız gelin

Amcası kızının cevabı:

Öksüz Oğlan ağlar gülmez
Gitti yârin ele girmez
Gelmez ise iflâh olmaz
Senin yârin alan Öksüz

Öksüzün kolları bağlı
Yâri yok ciğeri dağlı
Mucurlu Osman Bey Oğlu
Senin yârin alan Öksüz

Parmağında hatem yüzük
Kıymayın Öksüze yazık
Yâri gitmiş keyfi bozuk
Sevseliye –Beyhudeye– yelen Öksüz

Amcası kızı bunları deyince derhal Osman Bey Oğlu’na bir sancı yapıştı ve öldü. Öksüz Oğlan eski nişanlısını aldı ve Osman Bey Oğlu’nun malına mülküne sahip oldu. Öksüz Oğlan’ın amucası kızını pence-rede görüp söylediğidir:

Bir aydınlık oldu ay doğdu sandım
Bir kul sebep oldu ben yâri gördüm
Samar kalpak ile çıkmış haneden
Bir gülüzâr nişan civanı gördüm

Siması huri kendisi melek
İman ahit kalmamış geçmiyor dilek
Bir çift kelim söyle şad olak gülek
Yumşak söyleyuben yalvarı gördüm

Pencerede durmuş neler takınır
Ağ eline al kınalar yakınır
Siyah zülfü mah gerdana dökünür
Yüzünden parlayan şamdanı gördüm

Öksüz Oğlan der ki tükendi özüm
Sağlamdı yarem artıyor sızım
Sakî bir nurlandır öksüzün yüzün
Sandım ki diz dize hünkârı gördüm

(KUL MUSTAFADAN HÂTIRALAR

Kul Mustafa KIYAS'da amcasının yanında yetim büyüdü. Amcasının Meryem adlı kızı ile nişanlanmıştı. Fakat Kul Mustafa bu kızı sevmiyordu. Kızın yaşı on on dörde basmıştı, Kul Mustafa kız hakkında isteksizlik gösteren laflar sarfetmiş ve bunu duyan kız acımış, ümitsüzlenmişti. Kul Mustafa seyyah gezerdi. Bir kaç yıl gezip dolaştıktan sonra tekrar amcasının olduğu yere geldiğinde baktı ki Meryem öyle serpilmiş büyümüş ve güzelleşmiş...Evvelki söylediği sözlerle nadim oldu, utandı; amcası kızına yeniden gönül bağladı. "Bu kızdan başkasını almam ve buradan bir yere gitmem" diye tutturdu. Fakat bu sefer kız Mustafa'yı reddediyordu. Meryem bir gün köyde bir komşu kızının düğününe giderken Kul Mustafa yoluna geldi, onu görüp hayıflandı bir ah çekip şu yakımı söyledi:

Bir don al giyinmiş bir don darayı
Yas çeküp de bağlamamış karayı
Az mı çok mu sinemdeki yarayı
Yar gelsin gözüyle görsün de gitsin

Aklım olsa konuşmazdım kızıla
Aldı beni cilvesile nazıla
Yaramı pişirsin ballı tuzula
Yar kendi merhemim düzsün de gitsin

Âşık olanlar da pırine tapar
İmansız olanlar yolundan sapar
Gövdem harir olmuş yelden nem kapar
Yar yaram elile sarsın da gitsin

Benim gönlüm eza ile cefada
Senin gönlün seyrangâhda safada
Çünkü gönlün yoktur Kul Mustafa'da
Kan yaşlı gözümü silsin de gitsin

Kul Mustafa der ki emmim kızısın
Yüreğime koydun aşkın sızısın
Görmez uğrundaki emlik kuzusun
Hastayım halimi sorsun da gitsin

Kız Kul Mustafa'dan iyice kaçınıyordu. Kul Mustafa da onun sevdasıyla yanıp tutuşuyordu. Hasta düştü, hasta görmiye gelen konu komşusuna şu ağıtı söyledi:

Kavum kardeş bir sualım var size
Çekilmişim Mansur gibi dara ben
Korkarım yarimi yad eller alır
Boğulurum namus ilen âra ben

Ecel gelmiş baş ucumda falaklar
Korkarım ki bu dert beni helâklar
Ağlayı ağlayı doldu sulaklar
Her daim ağlayan bahtı kara ben

Benim gönlüm seyir eyler seyranda
O kız gezer düğünlerde bayramda
Benim gönlüm emmim kızı Meryem'de
Yandım gittim hasretilen nara ben

Bakın ey cemaat siz bana bakın
Ahiret gömleğin boynuma takın
Kul Mustafam şimdi ölüme yakın
Bulamadım dertlerime çare ben

Seyirlerden seyrangâhdan gelirken
Doğru yolum dost köyüne düş geldi
Ben derdişme bunda derman ararken
Başımıza türlü türlü iş geldi

Türlü libas giymiş boylu boyunca
Cemaline bakamadım doyunca
Meryem geldi helâllaşak deyince
Ruhu çıktı can evine kuş geldi

Bunları söyledikten sonra Kul Mustafa sevgilisinin kollarında can verdi.

MİSKİN ALİ'DEN PARÇALAR

Kara Abalı Oymağından ÇARHA oğlu MİSKİN ALİ Pazarcık ovasında Mercanlı Hasan'ın kızı Zeynep'i severdi. Miskin Ali bundan başka Emine adlı bir kıza da gönül vermişti. Emine ile beraber Amuk Ovası'na gitmişti. Mercanlı Hasan'ın kızı Zeynep Miskin Ali'ye şu beyitleri yazıp gönderdi:

Benden selâm edin Miskin Ali'ye
Yar yardan arasın açar mı böyle
Zeynep kız kendinin yasın çeker
Adam sever sever geçer mi böyle

Şimdi çıkıp çıkıp yollara bakıp
Aramıza zivan -Acı Buğday karanfili-
ekdi ırakıp

Alıcılar hop şikârın bırakıp
Kuzgunlar ardına düşer mi böyle

Zeynep kız der ki kurbanım yâre
Kendi bana ben kendine sır sırâ
Bir adam da hizmet etse bir yere
Başka dolulardan içer mi böyle

Miskin Ali Adana'da bir sevdiği
kızın başkası ile aşinalık ettiğini haber alınca
söylediği:

Ey ilâhi senden yari isterim
Gülü zemheride solmadık olsun
Ne analar doğurmuş ne yeri belli
Daha bu dünyaya gelmedik olsun
Ayağında hal hal altında çizme
Başında çevresi olayı yazma
Kendisi melektir huriden azma
Daha hiç bir gözler görmedik olsun
Miskin Ali der ki dediğim olsa
Şakısa bülbüller daline konsa
Her beni gördükçe oynasa gülse
Daha bir kimse ile gülmedik olsun

(İşkân Türklerinden Aşık Şeyhli'nin
destanı):

Her sabah her sabah meydan yerine
Tan yıldızı gibi doğarsın dilber
Yüzün şemsü kamer dudak bal damar
Bir gün olur yere bakarsın dilber
Kim söndürür yar sevdana düşeni
Beyaz mah göğsün tel perişanı
Çifte gamze mah yüzünün nişanı
Onu kirpiğinle döğersin dilber
Kurulmuştur bu dünyanın bünyadı
ELİF'dir Kur'ana yakışır adı
Versinler Mısır'ı Şam'ı Bağdad'ı
Çöl Arabistana değersin dilber

Aşık Hüseyin'in ⁴⁶ Horasan'dan çıkış
hakkındaki sözleri:

Çıktık Horasan'dan eyledik sökün
Şam'da Kul Yusuf'u görmiye geldim
Vardım Beytullah'ı tavaf eyledim
Eşiğine yüzüm sürmeye geldim

⁴⁶ Çakır Oğlu'nun defterinde bu aşık Kayas
ailesinden Aşık Hüseyin diye gösterilmektedir. Mu-
kaddimedeki Ülkü Makalemizde Hasan Dedeli Bu-
dala Şeyh Hüseyin adlı şair olması da muhtemeldir.

Hani benim hırka ile postlarım
İki Tuti bir kafeste beslerim
Yüküm kumaş müşterisin isterim
Müşterisin bulup satmıya geldim

Yapısı da lâlü gevher yapılı
Kâtipleri hocasına tapılı
Bir şehir gördüm 360 kapılı
Kimin açıp kimin örtmiye geldim

Nurdan kuşak kuşattılar belime
Hak Muhammed Ali geldi dilime
Seksen bin sahabe iman yoluna
Kâbede namazı kılmıya geldim

Hüseyinim der ki göğe kim uçtu
Suya köprü kurdu gör kimler geçti
İdris Nebi hulle ile don biçti
Ben onu aşkıktan sormıya geldim

Bir yapalak bir güvele dadanmış
Tozudu tozudu bir nice edem
Yavuz Beyler yoktu şevke bağlıyım
Şevke çok yiğite ar nice edem

Çağırır çağırırım yanıma gelmez
Küçüktür sevdiğim halimden bilmez
Halka beyan etsem işime elvermez
Gider bir kötüye der nice edem

Karşıdan gelir yar güle güle
Haydası turuncu koyunda bile
Alam gidem seni gel bizim eve
Karşığı dağlardır kar nice edem

Garbî eser harmanlarım savrulur
Dalga vurur gemilerim devrilir
Hüseyin'im der ki başım çevrilir
Bol dünya başıma dar nice edem

Hüseyin'in Genç Osman ve Bağdat vak'-
asına ait destanları:

Bir nâme yazdı Şam ile Mısıra
Acem'in elinde din islâm esir
Çekildi geldi sancağı resul
Al gitti bedene dikti Genç Osman

Bir name geldi Mısır,dan Şam,dan
Kılıncın kabzası görünmez kandan
Bağdat'ın yolları tozdan dumandan
Atladı hendeği vardı Genç Osman

Donadaydım kır atımın ikisin
Çiğnedeyim düşmanların hepsin
Sabah namazında Bağdat kapısın
El vurdu zorladı açtı Genç Osman

Hüseyin'im der Genç Osman'ı göreydim
Nasıl kahramanmış bende bileydim
Vezirlik isterse üç tuğ vereydim
Şehitlere serdar oldu Genç Osman

Bağdad'a varıp dögüş eylediklerinde
Âşık Hüseyin'in söylediği:

Sana derim sana Âl Osman oğlu
Hazır ol üstüne asker geliyor
Yıkırım ben senin tahtü tacını
Cümle düvellerde elim var benim

Âl Osman Oğluyum etmem eyvallah
Bize yardım eder yaradan Allah
Dilleri ananmaz Nuseyri Fellâh
Arabistan gibi elim var benim

Kör Moskof der ki ben de hazırım
İslâmları koyun gibi keserim
Dört gülleylen bir ordunu yasarım
Kudüsü şerife yolum var benim

Sultan Murat der ki tahta çıkarım
Billür tutar ellerini yakarım
Kudüse geçeni kıyma çekerim
Âl Osman Oğluyum şanıım var benim

(Bu destan'ın da tamam olduğu
anlaşıyor)

Bağdad'ın fethinden sonra Hüseyin'in
söylediği:

Sana derim sana ey Acem şahı
Hazır ol üstüne asker geliyor
Yıklarlar başına tahtıla tacı
Arslan yatağından kalkmış geliyor

Elli bini sırma postal giyici
Altmış bini Allah Allah deyici
Yetmiş bini tatlı cana kıyıcı
Seksen bini Horasandan geliyor

Sultan Murat halifesi kendidir
Dögüşümüz Hazireti Ali cengidir
Doksan bini kara donlu Hindi'dir
Yüz bini de Tatar Handan geliyor

Hüseyin'im der ki buna varılmaz
İleri varırsak geri durulmaz
Gökteki yıldızdan çoktur sayılmaz
Hacı Bektaş köçeğile geliyor

Atımı kapıya bağlamasınlar
Nişanım versinler eğlemesinler
Beni öldü deyü ağlamasınlar
Kara deniz kesdi yollarımızı

Ben de Hüseyin idim üşenmez iken
Kuş tüyü döşeğe döşenmez iken
Ebrüşüm kuşağı kuşanmaz iken
Kendir kemer kertti bellerimizi

Benli Hüseyin idim haylamaz iken
Geçitsiz deryayı boylamaz iken
Haftada bir kelâm söylemez iken
Kâfir bülbül etti dillerimizi

Ben elimle kendimi asarım
Bu garip ellerde kime küserim
Kıral kızı derki Molla Hüseyin'im
Göresin mi geldi ellerinizi

Ali Paşa adlı bir şairin destanları:

Bozar Arap atım bozar
Yar elleri kalem yazar
Gel ahımı alma güzel
Bu ah yer de kalmaz ımış

Yağan yağmur esen yeller
Yare doğru giden yollar
Bülbülün sesine güller
Açılanlar solmaz ımış

Hoca ismi azam demiş
Okuyanlar bilmez ımış
Ben gideli devir dönmüş
Zalım engel olmaz ımış

Ali Paşa'm Hakka güven
İflâh olmaz inkâr eden
Al belâlı gelin seven
Artar ömrü ölmez ımış

Gülistansın giydin alı
Sineme çekerim dağı
Göğsün üstü cennet bağı
Kokuyor güller gülistan

Gülistansız güller bitmez
Dallarında bülbül ötmez
Uzadırim elim yetmez
Havalı dallar gülistan

Gülistan boyun uzatma
Uzaktan yolum gözetme
Geydirip kuşatıp bezetme
Eğer değer nazarlar gülistan

Güzeller salkım sokunur
Âdettir güzele bakılır
Ağzımdan dürler dökülür
Dudaktan ballar gülistan

Ali Paşa'm der ki benden
Arslanları sevmiş candan
Gamzeleri doldu kandan
Saçıldı kanlar gülistan

Gök yüzünde yeşil yaprak
Yere düşer ırak ırak
Basdığımız kara toprak
Usul boydan aşar bir gün

Bulut gökten şişesidir
Yağıp yere düşesidir
İnsanlar dağ meşesidir
Değer balta budar bir gün

Bak şu feleğin işine
Neler getirdi başıma
Mezarımın baş taşına
Konar baykuş öter bir gün

Ali Paşa'm der nolacak
Mukadder böyle olacak
Hallaç Mansur gelecek
Dağı taşı atar bir gün

Yenem dedim yenedim
Deli gönlüm coşa geldi
Ben ağlarım eller güler
Halka bir temaşa geldi

Dervişler vurunur tacı
Bulunmaz derdimin ilacı
Şam ile Mısır'ın haracı
Bir göz ile kaşa geldi

Mevlâdan istemem sağlık
Sağlıkda sürmedim beylik
Ayşe'nin saldığı yağlık
Gözden akan yaşa geldi

Giderler geri bakarlar
Ağ ele kına yakarlar
Gidersem diller dökerler
Duyun Ali paşa geldi

Boynu uzun yeşil ördek
Dal boynunu sundun yine
Her bakışın bir kan eyle
Tatlı cana kıydın yine

Kaşların var beder beder
Kırpıkların meftun eder
Beni görmüş geri gider
Dostum neler duydun yine

Boynunda kırmızı hakık
Zülfü gerdana takık
Boynu eğri yüzü yıkık
El sözüne uydun yine

Kani Ali Paşa'm kani
Verir Mevlâ'm alır canı
Al üstüne yeşil donu
Yar karşımda giydin yine

İlbeğli Oğlu, İstanbul'a fermanla çağrılıp giderken babasının yaylağı olan "Sultan Habeş yaylasına" geldiğinde firaklanarak söylediğidir: "Karataşın İncirli köyünden, Aydınli aşiretinden Âşık Hasan Emir" den dinlenmiştir:

Sultan Habeş bir karlıca dağ olur
Suyun içen hastaları sağ olur
Ben giderim kötü BARAK beğ olur
Babam yurdu telli yaylam kalındı

Top top olmuş gelen BARAK KIZLARI
Kudretten sürmelenmiş gözleri
Göz görürde can katlanmaz sizleri
Babam yurda nazlı yaylam kalındı

Yağmur yağar işiladır kayrağı
İli göçmüş bozulaşır taylağı
Taze gelin koç yiğidin yaylağı
Babam yurdu nazlı yaylam kalındı

Sultan Habeş bir karlıca peridür
Bitmiş geyik göbeği de sümbül sarıdur
Arap atlar koç yiğidin yaridür
Babam yurdu telli yaylam kalındı,⁴⁷

⁴⁷ Bu türkünün son kıtası noksandır. Ben bunu Dadaloğlu'na ait sanıyorum. Çünkü üçüncü kıtasını Antalyada bir Yörük'ten dinlemiştir. N. K.